

ŠIAME NUMERYJE:

Draugystė

Biologai ir religija

Mums viską davė Lietuva

Darbas naujoje santvarkoje

Gyvasis žmogus

RUGSĖJIS / SEPTEMBER / XIII / NO. 9

TURINYS

DRAUGYSTĖ — A. Grauslys	254
SIEKiant LIETUVOS LAISVĖS —	
J. Prunskis	259
GYVASIS ŽMOGUS —	
Kun. P. Gaidamavičius	261
DARBAS NAUJOJE SANTVAR-	
KOJE — P. Daugintis, S. J.....	263
KUNIGAS KARO SŪKURY (IV) —	
B. Krištanavičius, S. J.....	266
KĘSTUTIS ZAPKUS —	
A. Kurauskas	268
BIOLOGIJOS KŪRĖJAI IR	
RELIGIJA — Dr. J. Prunskis ..	277
PRASKLEISKIM ŠIRDŽIŲ	
UŽDANGĄ — Sesuo M. Paulė	280
MUMS VISKĄ DAVĖ LIETUVA —	
E. Šulaitis	282
VYRAI KLYSTKELIUOS —	
A. Grauslys	285
DIEVO VAIKAS — J. Vaišnys, S. J.	
IŠ FILMU PASAULIO —	
Alė Rūta ir J. Vaišnys.....	287

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redakcija — **J u o z a s V a i š n y s, S. J.**

Administracija — **Petras Kleinotas, S. J.**

Meninė priežiūra — **Algirdas Kurauskas**

Fotografija — **Algimantas Kezys, S. J.**

Spaustuvė — **Immaculata Press, Putnam, Connecticut.**

Redakcijos ir Administracijos adresas:
2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois.
Tel. REpublic 7-8400.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

“Laiškų Lietuviams” iliustracijas be redakcijos leidimo naudoti draudžiant

1562 RUGSĖJIS
(SEPTEMBER)
VOL. XIII, NO. 9

LAISKAI LIETUVIAMS

RELIGINĖS IR TAUTINĖS KULTŪROS ŽURNALAS

NE ŽADINKI LAIMINGO, JEI KADA SAPNUOJA
UŽBURTAS PASAKAS IR AMŽINAS DAUSAS,
KAI STYGOS VIRPANČIOS JO SIELAI SUDAINUOJA,
AR RŪTA KVEPIANČIAS PRISIMENA KASAS.

KĄ DUOSI, ELGETA, JO SIELAI NEMIRTINGAI
UŽ DIEVĄ AMŽINĄ, JĮ ŽEMEI SUGRAŽINĖS?
GAL LEISI SVETIMU PASIDALYT DOSNINGAI,
SU REPLĖMIS BURŽUJO KLĖTĮ ATRAKINĖS?

VARGŲ NAŠTA IR VEIDAS PRAKAITUOTAS...
KAD KŪNO ALKANUS PASOTINTŲ NASRUS?
PASKUI GI KIRMINAMS KARSTE PAKELTŲ PUOTAS?
PROTINGO KŪRINIO LIKIMAS PER ŽIAURUS!..

O, NEIŠMANĖLI, KURS, DIEVINDAMAS PROTĄ,
IŽVELGTI NEGALI SKAIDRIOS ŠIRDIES TROŠKIMO,
BET TO NEPAVYDĖK, JEI KUOMET SUŽALOTA
DAUSŲ AUKŠTYBĖSE IEŠKOS UŽSIMIRŠIMO!

Maironis

A I P DAUG yra įsimylėjimų su visomis jų egoistinėmis pasekmėmis, bet reta tikra meilė, taip daug yra pažinčių, bet tikra draugystė yra reta. Kad ir egoistiniai mylėdami, daugumas žmonių bent yra įsitikinę, kad jie tikrai myli, bet labai nedaug yra tokių, kurie jaustųsi turį tikrą draugą. Kaip žaizda šaukiasi gydymo, taip reikia svarstyti tai, ko mums trūksta. Yra įvairių vienu kitais artimybės bei ilgesio pasireiškimų, bet kiekvieno artimybės ilgėjimosi pagrinde glūdi socialiniai nusiteikusi žmogaus prigimtis, kuri trokšta vienos ar kitokios savo artimųjų meilės bei širdies. Kaip žmogui reikia oro, vandens ir duonos, taip reikia, kad kas nors jam parodytų širdį, kad kas nors jį mylėtų. Jau ir kūdikis, jei kieno nors kad ir mažiausiai nebūtų mylimas, neužaugtų, nes nebūtų kas jį apšvarina, pavalgydina, globoja. Tad vieno žmogaus širdis ugdo kitą žmogų fiziniai ir dvasiniai, kaip kūdikystėje ar vaikystėje, arba tik dvasiniai, kai žmogus jau subrendęs. Štai dėl ko vienos ar kitos artimybės reikia kiekvienam žmogui, nes nėra žmogaus, kurio širdis nesišauktų kito žmogaus širdies. Šiame straipsnyje sustosime prie dviejų žmonių susiartinimo bandymo būdų: prie pažinčių ir draugysčių.

Pažintis dažniausiai yra grynai išorinis vieno asmens su kitu susitikimas, pasisveikinimas, pasikalbėjimas, bet

tokių asmenų, kurių vidaus pasauliai vienas kitam yra svetimi ir kuriuos pažinti jie neturi jokio noro. Jei, kurios nors pramogos viliojami, jie ir dažniau susitinka, sudarydami pašaliniais draugų įspūdį, tačiau, jeigu jų iš vidaus niekas neriša, jie yra ir pasilieka tik pažįstami. Tokių pažinčių pagrinde dažnai būna kuris nors egoistinis motyvas ar kartais ir kuri nors silpnybė, pvz. stiklelio pamėgimas, kortų

lošimo aistra ir t. t. Pagaliau gali būti ir pats paprasčiausias socialinės žmogaus prigimties patenkinimo noras. Kaip tokios pažintys dažniausiai užsi-
mezga pripuolamai, taip jos lengvai ir nutraukiamos, pamiršamos, nepalik-

damos žmogaus dvasioje jokių pėdsakų. Iš tokių pažinčių nieko nepasilieka, nes širdis nebuvo palietusi širdies. Kuo tokios pažintys skaitlingesnės, tuo daugiau žmogus sugaišina laiko, tuo tuštesnis darosi dvasinė prasmė. Štai kodėl žmonės, kurie labiau ilgisi dvasinio turiningumo, būna labai atsargūs pažinčių atžvilgiu, nesistengdami per daug jas dauginti arba ir taip jau skaitlingas palaikyti. Tad pažintis nėra tikros žmonių artimybės įsikūnijimas ir idealas, nes tikros dvasių artimybės ten nėra; todėl pasitaiko daugybė pažinčių tarp tokių žmonių, kurių vidus vienas kitam yra svetimiausias. Širdis, ilgėdamasi širdies, paprasčiausioje pažintyje nesuranda savo ilgesio nuraminimo.

Draugystė — tai visai kas kita. Tik-

DRAUGYSTĖ

ALFONSAS GRAUSLYS

ra draugystė — tai dvasių bendravimas ir tikra artimybė, kai širdis susitinka su širdimi. Labai mažas nuošimtis, kad ir artimų pažįstamų, būna draugai čia minima tikros draugystės prasme. Kad tai tiesa, matysime, kai labiau įsigilinsime į tikros draugystės sąvoką.

Draugystės sąvoka nėra taip paprasta. Tai labai sudėtingas psichologiniu atžvilgiu jausmas. Kaip toji sąvoka yra paini, galima spręsti kad ir iš *placita prasme imamos draugystės* pagrindo. Jei pvz. du žmonės jungia kuris nors naudos motyvas, tai tokioje draugystėje paprastai atsiranda daugeliu atžvilgių skirtingi žmonės, o jeigu draugystė yra paremta kokiu nors bendrai išgyvenamos pramogos malonumu ar dorybe, tai čia jungiami panašūs žmonės, nes, anot romėnų patarlės, "panašus panašiu džiaugiasi". Tačiau čia reikia pastebėti, kad draugystės, kurias sukuria nauda ar malonumas, nėra tikros nei pastovios, nes tokiais atvejais yra vertinamas ne draugas, bet nauda ar malonumai, kurie iš tokio draugo patiriami. Tada draugas nuvertinamas tik į priemonę pasiekti naudai ar malonumui. Čia suprantama ta liūdna tiesa, dėl ko žmogus turi "draugų" prie vaišių stalo, bet labai mažai jų mato prie savo kančios lovos.

Tikrajai draugystei užsimezgant, busimieji draugai pajunta vienas prie kito patraukimą ir tam tikrą simpatiją, kurios dėka jie pasijunta artimi. Netrukus, bendraudami jie išgyvena ir vienas kitam artimo meilę, kai kenčiama dėl draugo kančios, kai džiaugiamasi draugo džiaugsmu. Toji abipusiai išgyvenama meilė dvigubėja ir, draugams bebendraudant, auga. Tačiau būtų klaida, jei galvotume, kad draugystė yra vien jausmo dalykas.

Priešingai, ji yra labiau protinis dalykas, nes *draugystės giliausia apraiška yra minčių giminingumas*. Draugystė

— tai dviejų žmonių susitikimas kurios nors dvasinės vertybės pagrindu, kai abiejų dvasios akys susižavėjusios žiūri į tą patį dvasinį gėrį, kuriam abu nusilenkia, kuriuo persisunkti abu trokšta. Tokie draugai yra mažiau vienas kitu suinteresuoti, jie vienas iš kito nesitiki kažko grynai asmeniško. Tikra draugystė — tai medžiaginiaus dalykais nesuinteresuotas bendravimas. Tokia draugystė yra sielų susiliejimas, "viena siela dviejuose kūnuose" (šv. Augustinas).

Tad matome, kad tikrai draugystei reikia tam tikro dvasingumo, tam tikro dvasinio pribrendimo, dvasinių vertybių branginimo. Iš to suprasime, kodėl tikra draugystė nėra tokia dažna. Bet tokia draugystė yra pastovi, nes dvasinės vertybės yra pastovesnės už medžiagines.

Labiau gilinantis į tikros draugystės pasireiškimus, reikia dar pridėti, kad tikri draugai nori vienas kitam gero, vienas kitą saugoja nuo medžiaginio ir nuo dorovinio pikto. Tikra draugystė neminta vienas kitam pataikavimu, bet tiesa. Todėl tikras draugas nevengia parodyti draugui, kas jame yra neigiama. "Lai Dievas apsaugoja mane nuo draugo, kuris niekada neišdrįs manęs papeikti" (T. Merton). Tikrieji draugai yra susirūpinę vienas kitame ugdyti dorybę, nes "tik dorybė draugystę sukuria ir išlaiko" (Ciceronas), nes tik ji sudaro pastovią pasitikėjimo nuotaiką. Žmogus, kuris yra ydų ir blogų papročių persunktas, yra žmogus be charakterio, todėl tikrai draugystei jis netinka.

Per draugystę du žmonės išsiskiria iš minios ir pasidaro joje tartum sala. Juos jungia bendri dvasiniai interesai,

žavėjimasis tais pačiais dalykais, pasitikėjimas vienas kitu ir kažkoks abipusio saugumo jausmas. Dalindamiesi savo vidaus turtais, jie eina tuo pačiu, kitiems nežinomą keliu.

Krikščionybė šitokią tikrą draugystę dar labiau praturtina ir sukilnina. Ji tada virsta tikra prasme *dvasine draugyste*, kai bendraujama tuo tikslu, kad dvasiniai tobulėtų. Tokioje draugystėje draugai myli vienas kitą ne dėl tų asmeninių ypatybių, kurios gali pasikeisti, bet dėl panašumo į Dievą, glūdinčio jų sielose. Tokių draugų mintys veržiasi į Dievą, o tuo pačiu ir jų draugystė bręsta Dievo malonės šviesoje. "Matydamas tavo veidą, kurs man yra brangus, aš keliu žvilgsnį į Tą, kurį tikiuos pasiekti drauge su tavimi", tokius jausmus išreiškia vienas šventasis savo draugo atžvilgiu. Tokioje draugystėje draugai meldžiasi vienas už kitą. "Žmogus per draugą virsta Dievo draugu", taip yra nusakęs krikščioniškosios draugystės prasmę vienas XIII šimtmečio trapistas. Tokia draugystė buvo šventųjų tarpe. Lygindamas tokią draugystę su eiline draugyste, be dvasinio prado, šv. Jonas nuo Kryžiaus pareiškia, kad pirmoji, paremta jų abipuse meile, drauge didina ir jūdviejų Dievo meilę, o antroji, tik pojūčiais gyvenanti, užstoja abiem Dievą ir gesina Jo prisiminimą.

Tikroji draugystė, kaip ir viskas, kas teigiama, reikalauja ugdymo, tai yra, tam tikrų pareigų vykdymo draugo atžvilgiu. Tas pareigas galima išreikšti dviem žodžiais — *ištikimybė draugui*. Toji ištikimybė pasireiškia reguliariai skiriant tam tikrą laiko dalį bendravimui su draugu. Reikia juk laiko, norint išsikalbėti, vienas kitą geriau pažinti, draugo rūpesčiais, skausmais bei džiaugsmiais pagyventi.

Toji ištikimybė reikalauja gerai apie draugą galvoti ir juo pasitikėti. Jei tam pasitikėjimui ir geram galvojimui tikrai prieštarautų negalimas nė gero mis pastangomis atitaisyti draugo elgesys, tada sugriūtų draugystės pagrindai. Tai ištikimybei išlaikyti reikia vengti visa to, kas ją silpnina. Reikia vengti blogai apie draugą su kitais kalbėti, reikia saugotis kietesnių ir užgaulesnių žodžių, su juo besiginčijant, reikia kantriai pakęsti jo neišvengiamas žmogiškas netobulybes.

Pareigas draugo atžvilgiu nusako šv. Pranciškus Salezietis, šitaip draugystę aptardamas: "Tai aiškus abipusis prisirišimas, kurio dėka mes vieni kitiems linkime gero ir jį vykdomė proto bei padarumo ribose".

Ugdant draugiškumą, reikia kovoti su visomis ydomis, nes jos draugavimą trukdo ir ardo. Antra vertus, reikia ugdyti visas dorybes, nes jos draugystę palaiko. Nusakydamas draugystės ir dorybės ryšį, vienas viduramžių rašytojas teisingai yra sakęs, kad "draugystė tegali gimti tarp gerų žmonių, tarpti tarp geresnių, subręsti tarp tobulųjų".

Ugdant draugystę, vienos sąlygos gali padėti, o kitos — griauti. Kadangi, kaip jau esame minėję, tikrai draugystei reikia dvasinio subrendimo ir tam tikrų asmenybių bei charakterio, tai nenuostabu, kad dar dvasiniai besiformuojąs jaunimas neatsargių ir netinkamų draugysčių gali būti neigiamai paveiktas. Visokiais ir dvasiniais, ir kasdieniniais atvejais draugas draugą veikia, vienas su kitu dvasiniai susiliesdami. Be to, atsparumo neužgrūdinta jauno žmogaus prigimtis labiau yra paveikiama neigiamos įtakos negu teigiamos, nes kritimas pastangų nereikalauja, o kilimas reikalauja dvasinio įsitempimo ir jėgos. Štai kodėl "su

kokiu sutapsi, toks ir pats tapsi". Ši tiesa verčia tėvus budėti ir žinoti, su kuo jų vaikai dažniau bendrauja. Netinkamo bendravimo pavojus nurodo ir tie bendrabučių auklėjimo faktai, kai vienas nedoras draugas dažnai sugadina visus, kaip tasai įpuvęs vaisius, įmestas į vaisių krepšį, supūdina visus vaisius. Dėl to ir religinė askezė labai susirūpinusiai vertina dviejų nuolatinę draugystę net vienuolynuose, bijodama, kad ir dvasinė draugystė neišmaišytų koks nors žemas veiksnys ar netinkama intencija.

Draugystė paprastai būna tarp dviejų tos pačios lyties asmenų; nors ji gali būti ir tarp skirtingos lyties žmonių, bet vis dėlto tai atsitinka rečiau, nes čia visuomet gresia pavojus, kad tokia draugystė gali virsti erotiniu, o vėliau ir seksualiniu bendravimu. Tik aukšto dvasinio lygio ir vyresnio amžiaus skirtingos lyties asmenys, ypač rečiau susitikdami, tegali tokią draugystę išlaikyti.

Kalbant apie dviejų vyrų draugystę, reikia žinoti, kad įsiterpusi kokia nors įdomesnė moteris gali tapti, kaip sakoma, nesantaikos obuoliu ir jų draugystę išardyti. Taip pat ir kilusi kurio nors draugo širdyje meilė moteriai, draugystę gali išardyti, jau vien dėl to, kad dėmesio centras nukeliamas kitur, o ir draugavimui tada nelieka laiko. Šias ir kitas aplinkybes turint galvoje, galima padaryti išvadą, kad draugystei labiau tinka tokie tos pačios lyties vyresnio amžiaus žmonės, kurie savo gyvenime yra nusistovėję, nurimę ir dvasines vertybes brangina labiau už visa kita. Tiesa, išimtiniais atvejais ir vedusiųjų draugų gyvenime gali taip atsitikti, kad vyras ima pavydėti žmonos draugei savo žmonos, arba žmona — vyro draugui savo vyro, tačiau tokie atvejai yra artimi liguistumui. Ži-

noma, jei vyras skiria savo draugui daugiau laiko negu žmonai, ar žmona savo draugei rodo daugiau dėmesio negu vyrui ar šeimai, tai tokios draugystės gali visai pagrįstai drumsti šeimos gyvenimą.

Čia dar iškeltinas įdomus klausimas, kai kartais yra gretinama erotinė meilė ir draugystė, vertinant vieną ir kitą bei bandant nustatyti, kuris tų jausmų yra vertingesnis. Rašytoja E. Hoppe viename savo kūrinyje šiuo klausimu taip pasisako: "Draugystė vietoje meilės?... ji gavo akmenį vietoje duonos!" Galima sutikti, kad yra aplinkybių, kai, vietoje meilės pasiūlius draugystę, toji draugystė atrodo toks pat pakaitalas, kaip akmuo vietoje duonos. Taip, pavyzdžiui, gali jaustis dar tebemylintis, kai kita pusė jau nustojo mylėti ir todėl pasiūlė draugystę. Iš tikrųjų gi mylėjusi pusė, meilei atvėsus, dažniausiai lieka visiškai abejinga buvusiam meilės dalyviui ir jokios draugystės su juo nenori, todėl draugystės pasiūlymas galėjo būti tik apgaudinėjimas, norint kitą pusę nuraminti. Bet į tuos dalykus žiūrint objektyviai ir nesuinteresuotai, kažin ar tikroji draugystė nėra pranašesnė už erotinę meilę? Galima palyginti ir spręsti patiems.

Jau išoriniu atžvilgiu draugystė skiriasi nuo meilės, nes meilė tuo pačiu laikotarpiu tegali būti tik dviejų skirtingos lyties asmenų tarpe, o draugystė nebūtinai apsiriboja dviem asmenimis. Kaip kiekvienas draugaujančių gali turėti dar vieną kitą tikrą savo draugą, taip gali būti ta pati draugystė kad ir tarp kelių asmenų.

Draugystėje yra mažiau egoizmo negu eilinėje meilėje, nors labai didelė meilė bent dvelkia visišku egoizmo apvaldymu. Draugystė skiriasi nuo meilės dar ir tuo, kad besimylintieji apie

savo meilę dažnai kalba, o draugai apie savo draugystę visai nekalba. Besimylintieji dvasine prasme skęsta vienas kitame, o draugaujantieji yra susidomėję kuria nors gėrybe šalia jų. Meilė dažnai gimsta staiga, be jokio racionalaus pagrindo, o draugystė beveik visada bręsta pamažu, ir draugams aišku, dėl ko ji atsirado.

Štai dabar keletas stambių skirtumų, kurie, atrodo, nusveria vertinimo svarstyklės draugystės naudai. Meilę, kaip žinome, lydi kankinantis pavydas, o draugystėje pavydo beveik visai nėra, todėl ir kančios nėra. Meilę lydi netikrumas ir baimė dėl visada galimo trečiojo įsiterpimo, o draugystėje tos baimės nėra, nes ji pastovesnė ir saugesnė. Laikas meilę silpnina ir blukina, o draugystę stiprina. Meilę anksčiau ar vėliau pradeda lydėti aistras nerimavimas, nes meilės šaltinis yra ne tik dvasia, bet ir kūnas, o draugystė yra rami, joje kūnas tyli, nes jos šaltinis yra dvasia. Meilė kai kuriais atžvilgiais yra akla ir labai retai įstengia blaiviai pažinti tikrąsias, o ypač neigiamas mylimojo savybes, o draugystė viską blaiviau mato, tik valios pastangomis stengiasi to neparodyti, kad draugai nesukeltų skausmo. Nusivylimai meile būna daug skaudesni ir iš to kylančios nelaimės daug didesnės, nes krentama iš labai didelių aukštumų, t. y. nerealių svajonių, o nusivylimai draugais tik tyliu melancholijos šydu pridengia gyvenimą.

Tad būtų idealu, kad ir meilė, kiek tai yra galima, būtų persunkta draugystės ir jos teigiamybių, nes, anot šv. Pranciškaus Saleziečio, "draugystė yra meilės žiedas ir apvainikavimas".

Klasiškoji senovė draugystę labai brangino, aukštino ir net laikė aukščiausią meilės rūšimi. Romos ir Graikijos filosofai šiuo klausimu knygas

rašė. Sokratas pasikalbėjimuose su savo mokiniais aiškino apie draugystę ir jos praktikavimą. Graikų filosofinės mokyklos buvo labiau panašios į draugų — bendraminčių sambūrius negu į mūsų mokyklas.

Ciceronas, parašęs knygą apie draugystę, vadino ją gyvenimo saule ir tvirtino, kad, šalia išminties, draugystė yra didžiausia dievų dovana. Pagal jo sąvoką, draugystė yra minčių, norų ir skonių tobulas atitikimas, sujungtas su gero linkėjimu vienas kitam. Aristotelis net sakė, kad žmogus be draugų nėra pilnas žmogus. Atrodo, kad čia jis galvojo apie tai, kad pilnam žmogaus subrendimui, šalia kitų dorybių, reikia ir draugystės.

Šv. Tomas Akvinietis draugystę laikė dorybe, lydimą kitų dorybių. Senovė ir viduramžiai draugyste pasitikėjo ir ją laikė dvasingiausia meilės rūšimi, matydami, kad tikroje draugystėje žmonės yra mažiausiai medžiaginiai suinteresuoti. Naujieji laikai tikros draugystės nesupranta, kaip tik dėl jos nesuinteresuotumo į ją nepalankiai žiūri, nes materializmo garbinimo laikais žmonės negali suprasti kitokių ryšių, o tik lydimus medžiaginių apskaičiavimų. Dar blogiau naujaisiais laikais: kiekvieną tos pačios lyties dviejų asmenų draugystę pradėta šmeižti homoseksualizmo vardu. Liguistos išimtys jų "filosofijoje" virto taisykle. Nenuostabu, nes suprasti dvasinėms vertybėms reikia dvasingumo, kurio mūsų laikais platesniu mastu niekas nebando ugdyti.

Labai didelis draugystės garbintojas ir savo skaitlingų draugų brangintojas naujaisiais laikais buvo angly kardinolas J. H. Newman (†1890). Kai šis didysis tiesos ieškotojas, iš anglikonų pereidamas į katalikybę, nustojo daugumo savo draugų, angli-

konų, kurie jo žygio nesuprato ir nepateisino, tai buvo jam brangiausia kaina, sumokėta už tiesą. Tasai didysis anglikonų pamokslininkas, prieš oficialiai ir viešai apleisdamas Oksfordo universitetinės bažnyčios anglikonų sakyklą, vadovaudamasis tuo jau senovėje skelbtu dėsniu, kad "draugas Platonas, bet dar didesnė draugė tiesa", pasakė paskutinį su draugais atsisveikinimo pamokslą šia tema. Jo pamokslo užbaiga buvo ašaromis aplaistyta.

Gyvenime jis turėjo daug draugų gal todėl, kad jo gyvenimo šūkis buvo: "Cor loquitur ad cor" (širdis kalba į širdį). Nuoširdumas nuoširdumą gimdo, nuoširdumas draugystę pažadina, nuoširdumas, net mintis ir įsitikinimus suderindamas, draugystę išlaiko.

REDAKCIJOS PASTABA. Gal būt, kai kurios šio straipsnio mintys yra diskutuotinos. Būtų malonu išgirsti šiuo klausimu skaitytojų nuomones.

SIEKiant LIETUVOS LAISVĖS JUOZAS PRUNSKIS

UPRASTI didįjį savo laiko uždavinį ir jam aukotis — tai didžiųjų sielų žymės ir paskirtis. Dabar mūsų didysis uždavinys — telkti vieningon kovon visas jėgas, siekiant Lietuvos išlaisvinimo.

Reikia džiaugtis, kad mūsų tremties jėgos Lietuvių Bendruomenės gretose rado darnų kelią darbuotis lietuviybės fronte, apjungiant įvairių pasaulėžiūrų ir įvairių kartų žmones. Vertingų laimėjimų yra pasiekę ir kitas įvairių lietuviškų srovių junginys — Amerikos Lietuvių Taryba, kurią dar labiau naujomis reformomis sustiprinti siekia lietuviškosios visuomenės viešoji opinija. Džiugu, kad tai jaučia ir pati Alto vadovybė, nusprendusi paskubinti savo pilnaties suvažiavimą. Visuomenė Alto reformų jau seniai laukia.

Dėl Alto reformų pagrįstų balsų girdime ypač iš jaunesniųjų rezistencinių bei tautinių frontų. Džiaugdamie-

si šio sektoriaus ryžtu atnešti savo jaunąsias jėgas į Alto veiklą, lauktume, kad būtų parodytas toks pat veržlumas bei ryžtas įsijungti ir į Vliko talką. Per ilgai užsitęsusią atskalą jau būtų laikas baigti, visiems rikiuojantis apie bendrą laisvės pastangų centrą.

Mums reikia demonstruoti ne grupinį atkaklumą ar srovinę ambiciją, o nustebinti Lietuvos priešus savo vieningumu. Sprendimo reikia ieškoti ne pasenusiuose protokoluose, ne vieno ar kito pareigūno buvusiuose ar tariamuose netaktuose, o pavergtos tėvų žemės likime bei vargstančios Lietuvos širdyje. Mums reikia klausytis ne savo grupinės ambicijos patarimo, o atsiklausti, ką patartų Sibiro tremtinys ir koks balsas pasigirstų iš partizano kapo. Mums šiandien svarbu ne gerais argumentais savo grupės ginčą laimėti, ne savo politinį konkurentą (žmogų ar partiją) triuškindi, bet okupantą iš tėvų žemės išstumti. Savo kelią apspręskime ne politinių aistrų įkarštyje, o tėvynės padėties vaizde.

Laimėjimą pasieksime ne vienas kitą pirštais badydami: "Tu kaltas, tu!", o visi mušdamiesi į krūtinę, kad savo pavergto krašto dar ne visas viltis išpildėme. Vargas mums, jei apglušinti tarpusavio grumtynių triukšmo, nebegirdėsime pavergėjų kaustytų batų ir tankų trenksmo tėvynės plenuose.

Šiandien didvyris ne tas, kuris gambiausiai grupines imtynes veda, o tas, kurs įstengia savo ir kitų sugniaužtų kumščių raumenis atleisti, kad rankos būtų laisvos ir pajėgios imtis darbo, kurio aziato prievartaujama tėvynė kruvinai skriaudžiamos našlės balsu šaukia. Kitų nuodėmėmis savęs neišganysi ir kitų buvusiais ar tariamais netaktais savo dezertyravimo iš bendro fronto nenubaltinsi, nors pavieniais protarpiais ir gerai okupanto pusėn papyškintum. Šiandien mes turime savo smegeninę tampyti, ne stengdamiesi atsiminti, kas ką kur pasakė, o įsiklausyti į savo lietuviškas širdis.

Vargas mums, jei visa mūsų išmintis bus sutelkta tik tam, kad ginčų ir rietenų grumtynėse ant purvais apdrabstytų mūsų varžovų tamsaus piedalo nubaltinta heroje iškiltų mūsų grupelė, o užmirštume, kad visų didysis uždavinys centruotis savo proto ir valios jėgomis iškelti laisvės trispalvę Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje.

Daugelio sprendimų blaivumą aptemdo praeities posėdžių niūrūs prisiminimai, bet savo atsiminimuose neužsikonservuokime nervinguose tremties lagerių nesutarimuose, o keliaukime dar tolyn, atgal į Lietuvos laisvės laikus, kai visų bendru darbu sukurtose tėvynėje jau ėmė visiems darytis ir šilta, ir sotu, ir šviesu, ir jauku.

Nemigo naktis turime praleisti ne kerštingose nervų konvulsijose, o įtemptame naujos strategijos planavi-

me, kur būtų visiems vietos, kas tik turi lietuvišką širdį ir nori laisvos Lietuvos. Paskęsti grupiniuose ginčuose reikėtų pasukti siaurakakčių šlėktų nueitu keliu XVII - XVIII šimtmečių Lietuvos - Lenkijos nepriklausomybės sutemų laikotarpiu.

Čia suminėtos mintys taikomos ne vienai ar kitai kuriai nors grupei, o atsimintinos mums visiems. Jeigu nė dabartinis Lietuvos prikryžiavimas mūsų nesujungtų į bendrą darbą išlaisvinti Lietuvai, mes pasirodytume turį mažiau valstybingumo dvasios už afrikiečius, kurie drauge kovoja ir miršta už niekad laisvės neturėjusias tautas, norėdami jas išvesti į nepriklausomybę.

REDAKCIJOS PRIERAŠAS. Nors "Laiškai Lietuviams" politikos vengia ir nedalyvauja partiniuose ginčuose, bet šį straipsnį dedame, nes jis kaip tik skelbia kovą tiems partiniams ginčams ir visus kviečia į bendrą darbą, į visų lietuvių vienybę. Ši mūsų tautinės vienybės mintis prisimintina ypač dabar, kai esame Visuotinio Bažnyčios Suvažiavimo išvakarėse. Svarbiausias šio suvažiavimo tikslas — visų krikščionių vienybė. Praeityje kai kurie teologai, gindami ir aiškindami Bažnyčios mokslą, kartais pavartodavo kitaip galvojančiųjų adresu tokius žodžius ar posakius, kurie visiškai nesiderindavo nei su Kristaus mokslo dvasia, nei su artimo meile. Tokių žodžių ar posakių buvo įsibrovusių net į Bažnyčios liturgiją. Dabar jie yra išbraukiami, nes ramiai galvojąs žmogus supranta, jog vienybę galima ugdyti ne kerštu ar neapykanta, o tik meile ir tolerancija. Tad ir mums, lietuviams, vienybės siekiančio Bažnyčios suvažiavimo proga reikėtų daugiau susirūpinti savo vienybe. Tešviečia mums Vaižganto dvasia, kuris taip kalbėjo: "Ir tapau savo-

IOGENAS vaikščiojo po rinką su žiburiu, ieškodamas žmogaus. Tai keblenis dalykas kaip adatą tamsoje rasti. Ibsenas irgi skaudžiai kalba: "Aš tematau pilvus, galvas ir rankas, bet nematau nė vieno žmogaus žemėje." Išparceliuotas lieka tasai žmogus daugelio sąmonėj: vaidenasi kojos, galvos, šešėliai, guzikai, bet žmogų temdo didžiausios užtvaros, barikados. Tiesa, gelmingasis žmogaus vidus nelengva išžvelgti, *tauruolis sunku surasti*, tačiau plataus horizonto žmogus, žiūrėdamas ne per kurios klikos kromelį, daug šviesiau ir objektyviau išvelgs ir spręs apie konkrečiame žmoguje esantį gėrį. Siauro gi, parapijinio horizonto žmogus negali išsinerti iš savo sukempėjusio kailio, prietarų dugno ir sprendžia apie žmogų pagal savo suakmenėjusį receptą. Žinoma, tokio surambėjusio masto žmogus negali išžvelgti, bent nerodo jokios nuoširdžios pastangos, pamatyti *gyvą žmogų*, jo pagrin-

sios, lietuviškos visuomenės tarnas; ne, dar daugiau — jos vergas, dėl jos metų metais nebematęs, kaip skaisti saulutė šviečia ir džiugina. Kur tik kas man liepė eiti, ėjau, neatsiklausdamas, kas jį įgaliojo man liepti, by tik visuomenės labui. Ėjau, dirbau be atodairos, laiku nesumetęs, ar aš tam kvalifikuotas... Viso mano gyvenimo tendencija — tiesti tiltą tarp vienos ir kitos krypties inteligentų — yra davusi, tai aš matau, labai dažnai geresnių rezultatų, negu šalinimasis ar brutalus prieštaravimas".

dinius dvasios virpėjimus, svarbiuosius jo vidaus turinio bruožus.

Žmogus! Juk jis yra vis dėlto "nusiųtusi dulkė"; jis yra kūrybinės gyvybės kupinas. Kiekvienas žmogus juk yra savotiškai turtingas ir vertingas. Jo negalima taip mechaniškai ant numatyto numerio kurpalio užtempti. Jame gyvena Kūrėjo įdiegta aukštesnių sferų dinamika ir gėris.

Tiesa, glūdi žmoguje ir tamsieji pradai, kitaip sakant, juodasis tragizmas, vedąs žmogų į gyvenimo palėpes. Tačiau šitas žmogiškosios prigimties šešėlis jojo dvasios turinio mozaikoj neperkerta kraštutinių harmonijos linijų. Jo polėkis aukštyn turi skverbtis per mefistofeliškas pinkles ir faustišku gyvenimo stilium išryškėti tolimoj projekcijoje. Tasai bruožas tik dar labiau paryškina žmogaus būties turiningumą.

Taigi, žmogus nėra tik sugadintas prigimties gatvės išpera. Jei mes lenkiamės kryžiui, sako ark. Jurgis Matulevičius, juo labiau turime kelti kepurę *žmogui*, kuris turi saitus antgamtybės projekcijoje ir kuriame gyvena Kūrėjo atspindys, o kryžius simbolis tėra.

Krikščionybė neveltui kelia kiekvieno žmogaus vertingumą. Ji nesodina a priori nė vieno nusikaltėlio pragaran, tačiau ir dorojo nepervertina. Kažkas yra paradoksiškai pasakęs: "Nežinau, kaip atrodo nedorėlio širdis, bet žinau doro žmogaus širdį: ji yra baisi!"

Įvairios teorijos, izmai pančioja žvilgsnį ir trukdo arčiau prieiti prie gyvojo žmogaus. *Jos uždeda lavoniš-*

kus, partinius, trumparegiškus akinius, kurie iš vertingo žmogaus padaro žaltį! "Pagal Šv. Raštą Dievas iš dulkių yra sukūręs gyvą žmogų; mūsų gi protas (ratio) stengiasi tą gyvą žmogų paversti į besieles dulkes, į akmenis, pagal Solovjovo pasakymą, sulavoninti" (J. Aleksa, Lietuviškų gyvenimo kelių beiėškant, 1933, 25).

Mūsų laikais daug žmonių, jaunimo sulavoninama, sukurpalinama, kai jam varžomas kūrybinis kelias, kai jis rišamas už siūlo ir traukomas kaip marionetė. O juk gyvasis žmogus veržiasi į šios ar tokios kūrybos plotus, kur atsiveria nauji horizontai, kur nematyti teorinių pelėsių ir surambėjusios rutinos. Ir didelis tragizmas išlenka sielon, kai surūdijusio šablono narvas užvožia tą gyvojo žmogaus beišsiskleidžiantį turinį...

Lavoninimo procesui padėti dažnai pasišauna *raginga dvasios senatvė*, kuri per savo kiautą kitame nemato trykstančio gyvybinio pasireišimo. Tuo nėra kiek neižeidžiama garbingoji senatvė — metų suma, kuri nemažiau vertinga kaip ir jaunystė, o tik bado mas tasai rutiniškas susenėjimas, kuris sako su Dostojevskio "Palėpių užrašų" herojum: "Ar pasauliui žūti, ar kad man arbatos stiklinė būtų". Jam žmogus nėra Šv. Rašto dulkės nevertas, nes pats žiūri į jį pro aprijorizmo adatos skylutę ir nemato jo gyvojo pulso. O "reikalinga nuo daugelio sienų" ir proto prietarų bei užkerėjimo atsisakyti, norint išeiti į gyvybės kelius, kelius, kur gali reikštis laisva žmogaus valia ir konkretumų kūryba" (J. Aleksa).

Paprastai mūsų gyvenime labai pigiai kas nors apšaukiamas vienos ar kitos srities eretiku, inkvizitorium, juodašimčiu, bedieviu ir pan. Šitokią ar panašią etiketę bet kam prisegti

specų netrūksta. Tačiau pažiūrėjus nuoširdesniu žvilgsniu ir paieškojus jame gyvojo žmogaus, atsiveria visai kitas vaizdas. Ten randi gyvą gyvenimą, šio ar tokio gėrio ilgesį, žinomą, jei tik pasiseka prasiskverbti pro jo paties barikadas, už kurių slepiasi tikrasis žmoniškumas. Per daug jau dažnai, ką vertindami, knaisiojamės po juodąjį paviršių — *perlai juk mėgstata jūros gelmė...*

Sakysime, žmogus stovi toliau nuo savosios religijos, ypač nuo josios konkrečių reikimosi formų. Kai kuris jame temato tik gyvačių lizdą ir nėra vieno "deimančiuko", norėtų gal jau matyti Dantės užrašą ant jo kaktos: "Palikite viltį įeinantieji". O tačiau aname žmoguje, giliausiame sielos pasireišime, žiūrėk, plasta gyva dvasia, ieškanti amžinųjų vertybių. Gal jau tempo srovenas gyvenimas taip suformavo jo vidinę konstrukciją, kad jis tik ieškoti ir nesurasti tegali. Jis yra Sofoklio "Karaliaus Edipo" žmogus, kurio sieloje liula Kristaus nesąmoningai besišaukiąs tragizmas. Tasai žmogus (Sofoklio) stingsta nuo nepermaldujamo likimo smūgių, tiesia rankas dangun, ir dangus lieka nebylus...

Šitokio stiliaus žmonės yra Nežino mojo Kristaus kelyje ir mato tik silpnus jo progiedrius:

"Aš, dulkė išdegintuos saulės tyruose,
Žinau, kad esi; kas esi, kaip esi —
nežinau.

Ir tyli širdis prieš tą amžiną mįslę,
Kurios išrišimo žvaigždynuos ieškot
ketinau".

(Putinas, Nežinomam Dievui)

Tai štai gyvasis žmogus, kuris nėra negyva fikcija, formulė, o plasdantis turinys. Ir nereikia ant jo šaukti, kaip ant vilko.

Vienas vyskupas sako šv. Tėvui:
"Manau, kad šiandien jaunimas per

DARBAS NAUJOJE SANTVARKOJE P. DAUGINTIS, *sj*.

RIEŠ KELETĄ metų šio žurnalo skiltyse esame rašę apie įvairias sistemas, bandymus ir klaidas straipsnyje, vardu "Naujosios santvarkos beieškant" (1959 m.). Tada sakėme katalikus stojant už tokią naują ūkiškai socialinę santvarką, kurioje būtų įgyvendinta profesinė arba korporatyvinė savivalda. Profesinės ir ūkinės savivaldybės labiausiai būtų pajėgios tvarkyti bendruosius žmonių ūkinius reikalus ir įgyvendinti taip būtiną socialinę demokratiją.

Darbas ir kapitalas šioje naujoje santvarkoje būtų pastatytas savo tikroje vietoje, atsižvelgiant į jų skirtin-

gą prigimtį, paskirtį, uždavinius ir teises ūkiškajame gyvenime. Šį kartą rašysime apie darbą tokioje santvarkoje.

Darbas yra — išsireiškiant Leono XIII enciklikos "Rerum Novarum" žodžiais — žmogiškosios veiklos veiksmas, atliekami gyvenimo būtinumų patenkinimui ir ypatingai savęs išlaidavimui. Šiame aptarime yra puikiai išreikštos dvi esminės darbo savybės: darbo asmeniškasis vertingumas ir jo gyvybinis būtinumas.

Privilegijos prieš teises

Darbo kilnumas kyla iš pačios darbo esmės. Darbas yra veikla žmogaus, protingos ir laisvos būtybės, sutvertos

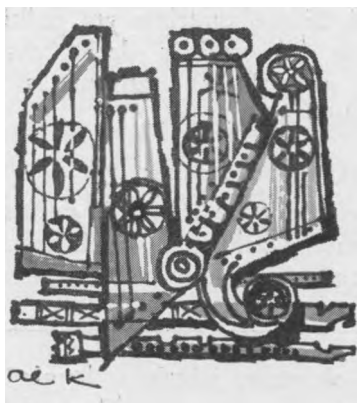
daug peikiamas". Šv. Tėvas gi atsako: "Jūs tiesą pasakėte. Reikia mažiau peikti, o daugiau dirbti". Šitokią mintį buvo užgriebęs savo "Blūde" jau ir a. a. J. Lindė-Dobilas, kuriam, matyt, knietėjo *iškelti perdėtą žmogaus smerkimą ir kantiškišką jo vertinimą*. O jau a. a. kan. Tumas (kad ir kaip kas apie jį bemanytų) tuo atžvilgiu tikrai buvo plataus žvilgsnio — tai juk "deimantiukų" autorius. Jis matė žmogų per skaidrią prizmę; matė jį ne kaip "žmogų apskritai", o konkretų, gyvą, su visu jo vertingumu: šėtoniškumu ir taurumu. Mat, "juo didesnis žmogaus gyvenimo patyrimas, juo platesnė jo pažiūra į žmones ir daiktus, juo taurėsnis jo religinis tikėjimas ir juo mažiau prietarų paisanti jo meilė..." (Otto Karer).

Ir tikrai. Jei nežiūrima pro teorinius partinius plyšius, jei nesivaikoma ruti-

niško skverno, įžiūrima daugiau taurumo ir šilto, gyvenimiško nuoširdumo žmoguje. Tada lyg ir peršasi pasakymas: "Grau, teurer Freund, ist alle Theorie und gruen des Lebens goldener Baum" (pilkos yra, brangusis drauge, visos teorijos ir žalias auksinis gyvenimo medis). O šituo keliu tiesiai sukama Kristaus meilės religijos horizonto link, kur *gyvasis žmogus* sėkmingiau atranda *Gyvąjį Kristų*.

PASTABA. Šis dr. P. Gaidamavičiaus straipsnis buvo išspausdintas "Naujojoje Romuvoje" 1937 m.; tais pačiais metais autorius buvo išventintas kunigu. Tad šiuo straipsniu, kuris ir mūsų metu yra labai aktualus, norime pagerbti vyriausiąją "Tėviškės Žiburių" redaktorių, kun. dr. Praną Gaidą — Gaidamavičių jo kunigystės sidabrinio jubiliejaus proga. *PR. ALŠĖNAS*

pagal Dievo paveikslą ir panašumą. Savo proto ir laisvos valios dėka žmogus yra visų tvarinių valdovas ir viešpats. Jų užvaldymo nepakeičiama priemonė yra darbas. Darbu žmogus, išvystydamas savo paties galias, pajungia sau gamtos galias, pritaiko tvarinius savo vartojimui, juos daugina bei gamina. Tokiu būdu darbas yra dieviškosios kūrybos atbaigimas ir dalyvavimas Dievo Apvaizdos veikloje žmonijos išlaikyme.

Be abejo, prie įvairių gėrybių pagaminimo ar pritaikymo prisideda gamtos gyviai ir jėgos, pvz. šiluma, vanduo, vėjas, elektra. Tačiau jos vienos nedirba be jas pritaikančios ir tvarkančios proto žmogaus veiklos. Gali pažengti technika kažin kiek į priekį, vis tiek žmogus buvo ir liks gamybos vadovas! Net ir paprasčiausias, žemiausias darbas turi šią žmogiško kilnumo žymę — yra asmeniška žmogaus veikla.

Užtat kapitalas, tos materialinės priemonės ir gėrybės, skirtos kitų gėrybių pagaminimui, ar jas reprezentuojanti pinigų suma, yra tik *medžiaginis produkcijos veiksnys*. Darbas yra *dvasinis* faktorius. Kapitalas gamybos eigoje atlieka grynai instrumentalinį

vaidmenį. Darbas, priešingai, yra pašauktas būti išpildančiu, pritaikančiu ir vadovaujančiu veiksmu. Todėl labai aišku, *kas turi turėti pirmenybę* — darbas ar kapitalas? Darbas, kaip asmeniška žmogaus veikla, turi ir privalo visada turėti pirmenybę prieš kapitalą!

Tačiau liberališkai kapitalistinėje santvarkoje yra atvirkščiai — pirmenybė priklauso kapitalui. Darbas yra kapitalo tarnas ir visiškoje kapitalisto priklausomybėje. Liberalai kapitalistai yra tartum užmiršę, ką skelbia — kad ir darbininkas yra pilnateisis žmogus. O elgiasi su juo, lyg jis būtų darbo gyvulys, mašina ar prekė.

Naujoji santvarka nori gamyboje darbą pastatyti tikroje, t. y. pirmaujančioje vietoje. Ne darbas turi būti beteisis kapitalo tarnas, bet kapitalas yra dirbančiojo tarnas. Be abejo, darbu suprantame tiek protinį, tiek rankų darbą, tiek įmonės vadovų, tiek technikų ir darbininkų.

Katalikai sociologai tuo visai nenori paneigti kapitalo teisių, bet tik reikalauja *panaikinti kapitalo privilegijas*, priešingas *darbo teisėms*. Todėl jie reikalauja kitokio produktyvios nuosavybės ir įmonių sutvarkymo. Naujoji santvarka suteiktų darbininkams prideramą vietą tautos ūkyje ir kiekvienoje produkcijos šakoje profesinių atstovybių arba korporacijų dėka, o kiekviename fabrike arba įmonėje — dėka įmonės tarybos, socialinių direktorių ir teisės pareikšti savo nuomonę įmonės vadovybei. Bet apie tai smulkiau kalbėsime vėliau.

Darbo teisės ir būtinumas

Gyvybinis darbo būtinumas yra kita esminė žmogiškojo darbo savybė. Ji iškilo po Kūrėjo teismo sprendimo puolusiam žmogui: "Dėl tavo pasiel-

gimo tebūnie prakeikta žemė. Su dideliais vargais gausi iš jos visas dienas sau maisto!" Nuo to laiko darbas žmogui tapo būtina priemone gyvybės išlaikymui: be darbo nėra duonos, o be duonos nėra gyvybės. Iš darbo būtinumo seka kelios praktiškos išvados, turinčios didelės reikšmės naujoje santvarkoje.

Pirmoji: darbas yra visų žmonių pareiga — dirbti rankom ar galva, kūnu ar dvasia, kad būtų naudos pačiam žmogui ir bendruomenei. Tinginiavimas yra Dievo pasmerkimas, kaip sako šv. Povilas: "Kas nenori dirbti, tegul ir nevalgo".

Krikščioniškoje visuomenės santvarkoje turėtų išnykti visoks tinginiavimas, išnaudojant elgetavimą, ir darbo parazitai visomis savo formomis. Ta prasme yra visai pateisinami aukšti mokesčiai didelėms pinigų sumoms, nuosavybėms ir palikimams bei, reikalingai esant, priverstinė darbo tarnyba.

Antroji išvada: kadangi darbas yra būtina priemonė duonos gavimui, norint išlaikyti savo gyvybę, tai kiekvienas žmogus turi teisę dirbti. Kaip žmogus iš pačios prigimties gavo gyvybę, taip iš tos pat prigimties turi teisę dirbti gyvybės išlaikymui. Žmonės dabar vis labiau ir labiau dirba drauge ir naudojami bendro darbo vaisiais. Todėl prigimtinei darbo teisei teikia žmogui galią, dirbant atlyginamame darbe, gauti *pakankamai savo ir savo šeimos pragyvenimui*. Darbininkas, neturėdamas produktyvios nuosavybės, neturi kitos priemonės, kaip tik savo atlyginamą darbą.

Todėl *teisingumas reikalauja* iš visų nekliudyti darbininkui naudotis šia teise. Yra *meilės pareiga*, tam tikrose aplinkybėse net griežta pareiga, duoti kitam galimybę dirbti. Ši pareiga ypatingu būdu įpareigoja valdžią ir visus

viešuosius veiksmus. Nors paprastai jie nėra įpareigoti visiems parūpinti darbo, tačiau turi griežtą pareigą ginti ir globoti darbo teisę. Todėl neužtenka, kad valdžia šiaip taip gelbėtų darbininkus nuo skaudžių nedarbo ir streikų pasekmių. Išmintinga socialinė ir ūkinė politika turi visiškai juos pašalinti.

Reikalingos reformos

Kapitalistinė santvarka yra priešinga šioms darbo teisėms. Ji tarnauja kapitalistų pelno siekimui, o ne patenkimui visų dirbančiųjų gyvybinių būtinumų. Produktyvinės nuosavybės savininkai kapitalistai neatlieka privačios nuosavybės *socialinės pareigos* — pateikti medžiagines priemones dirbančiųjų darbui ir pragyvenimui. Dabartinis privačios nuosavybės režimas praktiškai leidžia savininkams darbdaviams elgtis su savo darbininkais kaip su kokia darbo mašina ar preke bei juos išnaudoti.

Be abejo, dabar darbdavių laisvė ir kapitalistų sauvaliavimas yra kiek suvaržyti. Tačiau tai įvyko dėl darbininkų sindikatų spaudimo, o ne dėl pačios kapitalistinės santvarkos pagerėjimo. Užtat socialinis teisingumas reikalauja svarbių reformų pilnam darbo teisės įvykdymui. Štai tos reformos:

- a. Pastatyti darbą pirmaujančion vieton.
- b. Duoti darbininkams galimybę įsigyti nors ir kuklią nekilnojamą ir produktyvią nuosavybę.
- c. Pravesti gyvybinio atlyginimo ir minimalinės algos su šeimos priedu visuotinį įgyvendinimą.
- d. Pilnai įgyvendinti socialinį saugumą — nedarbo, ligos, susižeidimo, senatvės atvejais.
- e. Sukurti pajėgias socialinės apsaugos institucijas.

B. KRIŠTANAVIČIUS, S. J.

KUNIGAS KARO SŪKURY (IV)

(Nuostatai, fašistai ir nebylys)

UGRĮŽĘS į stovyklą, radau ligoninės direktorių, majorą tokį ir tokį. Pasisveikinom, pasisakėm pavardes ir sumetėm po keletą žodžių. Išsiskirdami prisipažinom, kad susipažinti buvo malonu. Tačiau, kai atsidūriau savo kambaryje, man atrodė, kad abu buvom nenuoširdūs. Mūsų malonumui kažko trūko.

Kitą dieną malonumas dar sumažėjo, nes atrodė, kad majoras į mane šnairuoja. Trečią dieną malonumas visiškai dingo. Pasikvietęs į raštinę, majoras pradėjo teirautis, kaip patekau į ligoninę. Ji esanti rezervuota ligoniams ir personalui. Jam, žinoma, labai malonu turėti kunigą ligoninėje, bet, deja, nuostatai lieka nuostatais.

Tos nuomonės buvau ir aš. Todėl atsiprašiau majorą už komisijos pir-

mininką, kuris, nežinodamas nuostatų, susitarė su majoro pavaduotoju, kad galėsiu gyventi ligoninėje. Kaip jam, taip ir man, žinoma, yra labai malonu gyventi tokioje jaukioje draugijoje, bet, ačiū Dievui, ir su vokiečiais sutariu neblogai. Manau, kad jie, priglaudę 12.000 pabėgėlių, ras vietos ir man.

Majoras, išklausęs mano kalbos, pradėjo trauktis atgal. Bet aš guldžiau galvą už nuostatus ir jam šiltai padėkojau už praeitį.

Iš tiesų, jei tektų persikelti į stovyklą, neturėčiau ko gailėtis. Ligoninė stovėjo apie 5 minutes kelio nuo stovyklos, ir man buvo nepatogu vaikščioti ten ir atgal. Ypač nepatogu buvo ryto metą. Po Mišių paprastai ateidavo daug žmonių su visokiais reikalais. Kol apsitvarkydavau, ateidavo pietų laikas. Deja, pilvas reikalaudavo ir pusryčių. Jei po Mišių eisi į ligoninę pusryčių, bus nepatenkinti žmonės. Jei patenkinsi žmones, gurguliuos tuščias pilvas. Persikėlęs į stovyklą, patenkinčiau ir vieną, ir kitą. Tą mano problemą buvo jau pastebėję ir vokiečiai, kurie kartais pakviesdavo pusryčių. Tikėjaus, kad jie padės išspręsti ir buto problemą.

Mano planus sumaišė ponas majoras. Atėjęs į kambarį, jis užvedė ilgą ir miglotą kalbą, iš kurios man paaiškėjo, kad nuostatai kartais nieko nenustato. Kitais žodžiais tariant, nuostatai sau, o gyvenimas sau. Stebėjau italų gyvenimą nuo 1939 metų ir turėjau pripažinti, kad majoras sako tiesą. Tikrai, nepaisant fašizmo pastangų, Italijoje nuostatai būdavo sau, o gyvenimas sau. Sutikau pasilikti ligoninėje su sąlyga, jei pusryčius galėsiu pasiimti į stovyklą. Tas "transportas" nesudarė jokios sunkenybės, nes į vieną kišenę galėjau įsidėti kavos buteliuką, o į kitą duonos. Svarbu tik, kad

kavos gaučiau prieš 8 valandą. Majoras mano sąlygą priėmė.

Kitą dieną ligoninės direktorius pasiūlė aplankyti vokiečių karo policiją, gyvenančią chemijos dirbtuvėse. Nuėjom trise: majoras, viršila ir aš. Nemokėdamas vokiečių kalbos, majoras paprašė mane būti vertėju. Sutikau. Versdamas jo ir vokiečių kalbą, pastebėjau, kad ir Dievo nuostatai kam nieko nenustato. Trumpai, drūtai: viršila pasisavino pusę maišo druskos, kurią vokiečiai padovanojo majorui. Kai majoras mane paklausė, ką daryti su viršila, jam priminiau vakarykštį mūsų pokalbį apie gyvenimą ir nuostatus. Nuo tos valandos mes tapom nuoširdūs draugai.

Toji draugystė netrukus pradėjo eiti iš ribų, nustatytų jam ir man. Vieną dieną majoras vėl išdrožė ilgą kalbą, sakydamas, kad tapau jiems savas žmogus ir kad esu kapelionu ne tik stovyklos, bet ir ligoninės. Todėl jis ir jo kolegos yra nuomonės, jog man reikia turėti kariškio laipsnį, būtent vyresnio leitenanto. Tokį laipsnį turi Italijos kariuomenės kapelionai.

Majorui padėkojau ir atsakiau, kad buvau siųstas Vatikano, taigi, neutralios valstybės, ir tą neutralumą negaliu laužyti, stodamas į Italų kariuomenę. Nuostatai yra nuostatai. Majoras tačiau man įrodė, kad klystu, nes čia, taip sakant, nėra kariuomenė, o Raudonasis Kryžius. Taigi, nuostatai tvarkoj. Jis pats, žinoma, turėsiąs užpildyti kažkokius formalumus (matyt, reikalaujamas nuostata), bet dabar, siaučiant sąjungininkų aviacijai, galima apsieiti ir be jų. Taigi, nėra ko jaudintis dėl nuostatų.

Tęsiant kalbą toliau, galų gale man paaiškėjo, kad mano laipsnis vietoje pareigų turi dvi privilegijas: pirma, kad galėsiu prie stalo sėdėti majo-

ro kairėje ir, antra, kad kolegoms, kaip pridera naujokui, galėsiu "užfundyti" pietus. Kitą dieną tomis privilegijomis pasinaudojau, pagerbdamas kolegas ir karinius nuostatus. Tokiu būdu tapau "leitenantu".

Nelengva buvo tapti "leitenantu", bet dar sunkiau buvo rasti sekretorių. Be jo jau nebegalėjau apsieiti. Kiekvieną rytą po Mišių, o kartais jau net prieš Mišias, turėjau skubėti pas sunkiai sergančius. Esant šaltam orui, beveik kasdien mirdavo iki 4 pabėgėlių. Eidavau ir juos aplankyti. Be to, labai padidėjo raštinės darbas. Jį reikėjo pavesti kam kitam, kad būčiau laisvesnis tiesioginiam kunigo darbui.

Pirmas mano sekretorius buvo darbininkas ar amatininkas. Jo sugebėjimai buvo maži, o reikalavimai dideli. Su juo teko greitai ir gražiai išsiskirti. Antro sekretoriaus nereikėjo atleisti, nes jis pats pabėgo. Jo raštas, tiesa, buvo įskaitomas, bet būdas nepastovus. Kartais ateidavo, kartais neateidavo. Kai daviau jam naują kostiumą, jis dingo be žinios.

Trečias sekretorius buvo mergaitė, baigusi gimnaziją. Man ją pristatė Mariza, pažinusi gerai jos motiną ir seseris. Mergaitė buvo greitos orientacijos, taktinga ir apsuksi. Ji kalbėjo ir "Gustavo linijos" tarpe, iš kur buvo kilę daugumas pabėgėlių. Svarbiausias dalykas, kad ji gerai pažino savo tautiečius ir visas jų gudrybes. O gudrybių jie turėjo daug.

Kai gavau pagalbą iš Vatikano, sekretorei pavedžiau ir šelpimo darbą. Mano šelpiamieji buvo daugiausia senukai, o sekretorė mokėjo labai gražiai su jais apsieiti.

Kartą sekretorė atėjo pas mane susijaudinusi ir pranešė, kad fašistai nepalankiai žiūri į Vatikano šelpimo
(nukelta į 274 psl.)

Dailininkas Kęstutis Zapkus gimė 1938 m. Lietuvoje. Mokyklą pradėjo lankyti Vokietijoje, o gimnaziją baigė 1956 m. Čikagoje. Gavęs stipendiją, pradėjo lankyti Čikagos Meno Institutą, pasirinkdamas tapybą. 1960 m. baigė institutą aukštais pažymiais. Po to dvejus metus dėstė tapybą ir tęsė studijas Syracuse universitete, kur 1962 m. gavo magistro laipsnį. Gavęs "Ryerson Foreign Travel Fellowship" rengiasi vykti Europon gilinti tapybos studijų.

•

PIRMOJI individuali Kęstučio Zapkaus paroda, įvykusi š. m. birželio mėn. 16-24 d. Čiurlionio Galerijoje ir sutraukusi apie penketą šimtų meno gerbėjų (jų tarpe dalį kviestinių amerikiečių), buvo pirmoji tokios apimties paroda ir savo pobūdžiu, ir kokybe ligšiolinėje galerijos istorijoje. "Chicago Daily News" meno kritikas, reikšmingas amerikiečių meno autoritetas, Franz Schulze savo ilgą ir neįprastai teigiamą straipsnį (1962. VI. 30.) apie K. Zapkaus parodą pradeda šiais žodžiais: "The show, at the Čiurlionis Gallery, 5620 S. Claremont, features 24-year-old Kęstutis Zapkus in an array of paintings and drawings that are sufficiently inventive in conception and mature in handling to suggest that he might properly be accorded a place among the company of first-rate younger painters in America" (visi pabraukimai mano — A. K.)

Tą kritiko straipsnį būtų galima cituoti ištisai, visai nesibaiminant "sensacionalizmo" priekaišto. Autorius, šiaip jau atsargus ir labai taupus savo ligšioliniuose vertinimuose, K. Zapkaus atžvilgiu jokių rezervų nedaro. Norėtume tik patvirtinti, kad tokio vertinimo mūsų jaunasis dailininkas nusipelno užtarnautai, ir tuo tarpu dar nėra nė mažiausių žymių (stebint jo kuklumą ir nepaprastą darbštumą), kad panašūs atsiliepiamai jį išlepintų, sumažintų jo atkaklumą, sulėtintų darbo įtampą arba, banaliai kalbant, "užmigdytų ant laurų"...

Skubomis apžvelgus K. Zapkaus kūrybą (buvo parodai atrinkta 36 didelio formato dar-

A. KURAUSKAS

KĘSTUTIS ZAPKUS

Kompozicija su lygiagretēm jžambinēm (6' x 8')

Dominuojanti horizontālė (32" x 45")

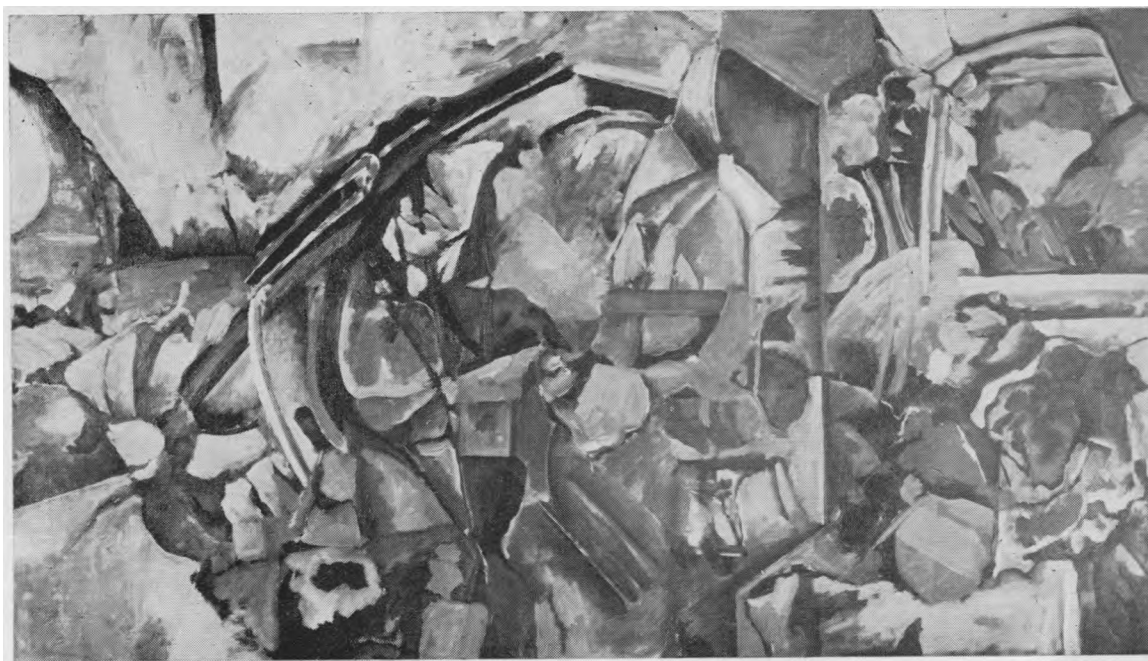

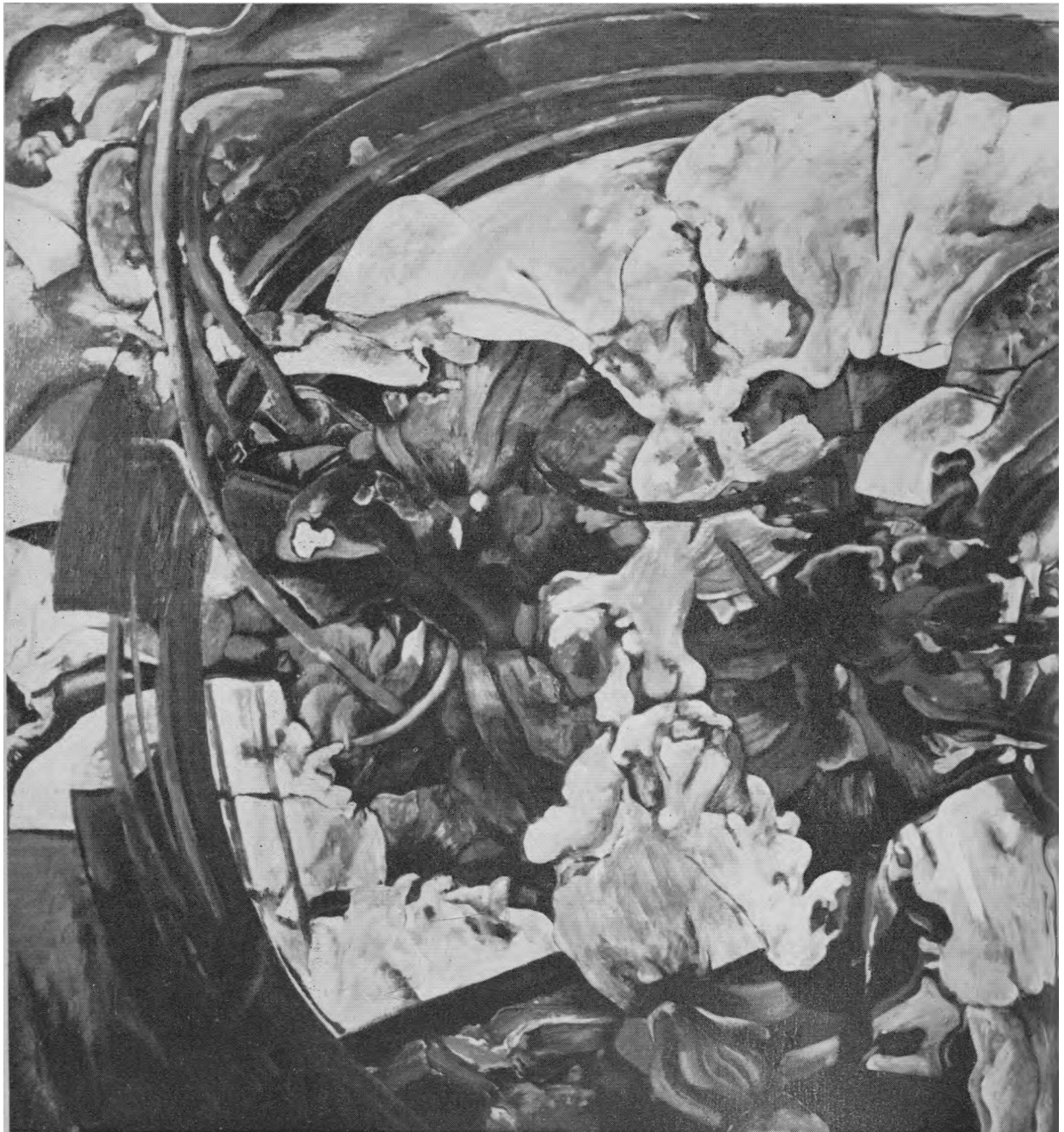

Lyrinė kompozicija su T (6* x 8")

Etiudas žaliame fone (24" x 44")

A. Kezio, S. J. nuotr.

Per pusratį (50" x

bai, atlikti paskutiniaisiais dvejais metais), nesunku joje išskaityti kelias būtinąs kūrėjo ypatybes: polėkį, kultūrą, techninį savo amato pažinimą ir atsirobinimą nuo srovinių įtakų.

Kęstutis Zapkus, žengdamas į meno pasaulį, atsineša platų kūrybinį užsimojimą, gilų tikėjimą savuoju pašaukimu ir nuosekliai išvystytą darbo discipliną, kas yra taip reta jo amžiaus vyrui. Dailininkas yra rimtai išstudijavęs, supratęs ir išgyvenęs praeities epochų meistrus ir gerai įsisavinęs šių dienų dailės ieškojimus bei atradimus. Žvelgdamas praeitin, jis ypatingai vertina tai, ką kai kurios moderniosios meno srovės beatodairiškai paneigia. Naujųjų laikų eksperimentalizmas ir fragmentizmas dailėje K. Zapkui tėra nauji, tiesa, vertingi ir svarbūs, bet dar neatrastų galimybių kelrodžiai, o ne galutinis mūsų amžiaus dailės įsikūnijimas. Savo turtingose, sodriose drobėse jis bando suvesti į darnią sintezę senųjų meistrų monumentalumą su moderniosios dailės analitiniu fragmentizmu. Rimtai gilindamasis ir į muziko pasaulį, K. Zapkus daro sveikas analogijas tapyboje, rūpindamasis pavienias, bet išieškotas kompozicijos dalis suorkestruoti į galingą visumą, kuri tampa savotiška vaizdine simfonija, kupina formų ir spalvų lyrizmo.

K. Zapkaus tapoma formų gausybė — tai ne kas kita, kaip regimos gamtos pavidalai. Nors jo tapomos formos akimi "apčiuopiamos", tikros, geometriškai išmatuojamos, tačiau nė viena jų neturi konvencionalaus, įprastinio atitikmens mūsų pažįstamame, "objektyviame" daiktų ir gamtos pasaulyje. Jo paveikslai mums atrodo lyg milžiniški gamtovaizdžiai, naturmortai ar architektūriniai interierai, o tačiau pažodžiui nė vienas jų toks iš tikrųjų nėra.

Čia K. Zapkus ir yra abstraktistas ligšioline žodžio prasme.

Stebint moderniuosius tapytojus, tenka pasidžiaugti išimtinę K. Zapkaus technine ir stilistine puse, kurioje jis bodisi "prašmatnumu", atsitiktinumu ir gudriai užslėptais, bet nenuoširdžiais *techniniais "trūkiais"*. Piešinyje ir kompozicijoje jis yra paprastas, tiesus ir atviras, laikydamasis klasikinių principų ir atsisakydamas bet kokio manierizmo. Stebėdamas labiausiai subrandintus darbus, gali įžiūrėti dailininko kūrybinę plonybę, virtuozinę techniką, supratimą ir aiškų nutolinimą nuo įprastinių piešinio schemų. K. Zapkus yra skrupulingai atidus stebėtojas, laisvas ir nepaperkamas, kaip tikras poetas, ir kiekvienas jo darbas dvelkia ne tik pasirinkimo laisve, bet ir pagarba aukštesniajai tvarkai, protu dažnai nepasiekiamai, bet išrinktųjų pajustai ir suvoktai.

K. Zapkus yra puikus spalvininkas, bet spalvos sau nestato vieninteliu tikslu, o tik priemone sukurti nuotaiką ir išgauti turtingą, nesuskaldytą visumą. Tai, ką tapyboje vadiname erdve, mase ir tonu, dailininko apvaldoma labai originaliu stilistiniu apsisprendimu: jis vengia palyginti lengvai pasiekiamos erdvės gilumo ar "begalybės" iliuzijos, sudrausmindamas savo erdvę ir masę į labai ribotus planus, tartum jie būtų ištiestos rankos nuotoly. Jis nesivaiko efektų pigiam ir vienkartiniam akies pasigėrėjimui. Juo toliau žvelgi į dailininko drobę, tuo daugiau imi vertinti jo kūrybinį jautrumą ir sugebėjimą išvelgti "vidinėmis" akimis į naują vaizdinį pasaulį, kitiems tik retais akimirksniais matomą, bet nesuvokiamą. K. Zapkus mums atveria naują realybę dar tik savo darbo pradžioje.

darbą. Jie buvo įsikūrę stovykloje prieš keletą savačių ir atidarę kažkokią raštinę. Kai pasiteiravau stovyklos štabe, ką fašistai veikia, kapitonas Teuber nusišypsojo, o Mariza atsakė, kad kiekvieną kartą jaučiasi blogai, kai juos sutinka. Dabar fašistai reikalau, kad visas šelpimo darbas būtų sutelktas jų rankose. Kunigas, jų nuomone, turi rūpintis sielos reikalais, o jie pasirūpins pabėgėlių šelpimu.

Mačiau, kaip fašistai "rūpinosi" karo pabėgėliais Romoje ir apsisprendžiau pasiteirauti, ko jie iš tikrųjų nori. Paprašiau sekretorę, kad mane pas juos palydėtų.

Nuėjom ir pasisveikinom su trimis jaunais vyrais. Jie buvo tiek mandagūs, kad paprašė mane atsisėsti. Kadangi mūsų pusėje buvo tik viena kėdė, ją perleidau sekretorei. Dabar tie mandagūs vyrai pasijuto labai nejaukiai ir, atsiprašinėdami mane ir sekretorę, greitai atrado ir antrą kėdę. Susėdom visi ir pradėjom pokalbį.

Visų pirma paprašiau fašistus, kad malonėtų pakartoti tai, ką anksčiau sakė sekretorei. Mat, esu užsienietis ir gal nesupratau gerai jų minties.

Fašistų grupės vadas atsakė, kad šelpimo darbą reikėtų kaip nors pasidalinti. Kitaip galėtų atsirasti duplikatų: vieni gautų du ar tris kartus, kiti nieko.

K. ZAPKUS ...

Teskelbia meno pasauliui šis jaunas lietuvių tautos sūnus, kad lietuvio širdis ir protas dar nenuvargo, ieškodamas laisvės, gėrio ir grožio. Teikviepia jo ieškojimai drąsos ir vilties mūsų taip dažnai susmulkėjusiame, subanalėjusiame ir praeities atodūsiiais perpildytame gyvenimo tarpsnyje.

Tos nuomonės buvau ir aš, bet kai paklausiau, kuo jie šelpia pabėgėlius, negavau jokio aiškaus atsakymo. Atrodė, kad jie tuo tarpu turi tik pinigų, o drabužių, antklodžių ir kitko laukia iš Romos.

— Kol partija dar beveik nieko neatsiuntė, — tariau fašistams, — nėra duplikatų pavojaus. O kai atsiųs, galėsite pasiteirauti pas sekretorę, kas ką yra gavęs. Ji turi sušelpusių sąrašus ir mielai jums suteiks reikalingas informacijas. Kadangi sekretorė turi per daug darbo, gal jūs galėtumėte perimti susirašinėjimą su karo belaisviais, kurį man pavadė Vatikano informacijos biuras ir italų Raudonasis Kryžius?

Fašistai tokio pasiūlymo nelaukė ir gerokai sumišę atsakė, kad to darbo jie negali perimti. Tuokart pasiūliau jiems perimti susirašinėjimą su italų darbininkais, išvežtais į Vokietiją. Ne, ir to darbo jie negali priimti.

— O gal galėtumėte per Romos radijo stotį pasiųsti sveikinimus pabėgėlių giminėms, esantiems sąjungininkų pusėje? — pasiūliau fašistams.

Ne, ir to pasiūlymo jie negalėjo priimti.

— Žinote, — tariau galų gale fašistams, — pabėgėliai kreipėsi į mane, prašydami tarpininkauti tarp jų ir stovyklos štabo. Vieni prašo leidimo išeiti iš stovyklos, kiti negauna duonos ar sriubos, naujai atvykstantiems kartais trūksta šiaudų guoliui, ligoniai prašo lovos ir t. t. Gal jūs galėtumėte tarpininkauti tarp jų ir komendanto? Aš esu kunigas ir norėčiau daugiau pasišvęsti dvasiniams pabėgėlių reikams. Man būtų labai malonu, kad jūs perimtumėte bent tuos rūpesčius.

Sugirgždėjus kėdėms, fašistai atsakė, kad čia jie negali įsiterpti, nes

stovyklos administracija priklausanti vokiečiams.

— Bet aš nesiūliau perimti administracijos, o tik pašalinti kai kuriuos trūkumus. Jei jūs turite pinigų, kodėl nenuperkate daugiau šiaudų, kad žmonėms nereikėtų gulėti ant plikos žemės? Kodėl nepasiūlote vokiečiams pagaminti daugiau maisto porcijų, kad niekam jų netruktų? Juk kasdien pasitaiko, kad keliasdešimt žmonių negauna nieko ir nevalgę turi laukti rytdienos.

Čia paliečiau labai opų reikalą ir žiūrėjau, ką atsakys fašistai. Iš vokiečių žinojau, kad naujai atvykstantiems pabėgeliams maisto kortelės dalina fašistai. Nepaisant, kad vokiečiai kasdien gamindavo 300–400 porcijų daugiau, negu stovykloje buvo pabėgėlių, keliasdešimčiai žmonių vis trūkdavo maisto. Vokiečiai įtarė, kad fašistai kai kuriems žmonėms davė dvigubas maisto kortelės, bet nenorėjo su jais pyktis. Pabėgėliai, negaudami maisto, ateidavo pas mane, o aš eidavau pas vokiečius. Kartais vokiečiai turėdavo kokį atliekamą kepaliuką duonos, ir aš ją išdalindavau. Bet toji netvarka negalėjo tęstis amžinai. Todėl, gavęs dabar progą, iškėliau tą reikalą fašistams.

Fašistai labai apgailestavo, kad kai kuriems pabėgeliams trūksta porcijų, bet teisinosi, kad ir čia nieko negalį padaryti. Jų nuomone, tokioje didelėje stovykloje klaidos ir nesusipratimai yra neišvengiami. Tų klaidų jie atitaisyti negalį.

Nenorėjau ieškoti klaidų šaltinio, nes mačiau, kad fašistai pasijuto labai nejaukiai. Todėl pokalbį pabaigiau apie orą, karą ir Italiją. Bekalbant pasirodė, kad fašistų grupės vadas ir sekretorė buvo gimę tame pačiame mieste. Nuotaikai atšilus, apgailesta-

vau, kad jie nepriėmė mano pasiūlymų ir nenorėjo pasidalinti darbu, kaip anksčiau pageidavo. Atsisveikindamas pridėjau, kad darbas, atrodo, gana gerai padalintas: kiekvienas dirbo tai, ką pajėgia.

Italų jausmai nepažįsta santūrumo filtro, todėl, atsidūręs lauke, paprašiau sekretorę, kad ji patylėtų bent vieną minutę. Paėjusi kelioliką žingsnių, ji man tarė: "Ha visto i signori fascisti?" (ar matėt ponus fašistus). Matyti mačiau, bet dar ne viską. Vėliau pamačiau tikrą jų veidą.

Tuo tarpu buvau parašęs T. Faller, kad sąjungininkų aviacija neliečia stovyklos ir kad vienuolės gali atvažiuoti be baimės. Jos ir atvažiavo. Pirma atvyko generolės patarėja ir Romos provincijole apžiūrėti seselėms skirtų patalpų ir darbo, o paskui 6 puikios darbininkės. Dvi seselės sutiko padėti katekizmo mokytojoms. Norėjau joms pavesti ir šelpimo darbą, bet visi greitai pastebėjom, kad joms būtų per sunku.

Keletą dienų vėliau atvyko dar viena bendradarbių grupė: gydytojas ir dvi slaugės. Juos įkurdinom stovykloje. Į tą grupę įtraukiau ir vieną gydytoją pabėgėlį. Slapstydamasis nuo vokiečių, jis išgyveno griuvėsiuose apie 8 mėnesius. Jo rūbai buvo vieni skudurai, veidas panašus į vašką, o barzda kaip šepetys. Paprašiau sekretorę duoti jam geriausią kostiumą, batus, marškinius ir du gabalu muilo. Vokiečiai prižadėjo duoti jam dvigubą maisto davinį. Skustuvu pasirūpino jis pats. Per vieną dieną, nors gerokai išblyškęs, jis vėl tapo tuo, kuo buvo anksčiau. Palengva jo veidas grįžo natūrali spalva. Jis tapo geru mano bendradarbiu.

Bendradarbių reikėjo dar daugiau, nes vieną dieną Mariza man pareiškė,

kad koplyčios patalpos reikalingos italų policijai ir kad aš turėsiu išsikraustyti į tuščią šiaudų sandėlį. Kadangi sandėlyje galėjo tilpti tik apie 50 žmonių, atsisakiau jį priimti. Paprašiau pamaldžias moterėles, kad jos paieškotų didesnes patalpas. Antrą ar trečią dieną jos aptiko didelį sandėlį, kuriame vokiečiai laikė paslėpę amuniciją. Dabar tas sandėlys, susidedęs iš 3 erdvių patalpų, buvo tuščias. Neklausdamas vokiečių leidimo, suorganizavau būrį moterų, išvaliau visas patalpas ir tą pačią dieną perkrausčiau koplyčią. Pirmoje patalpoje apgyvendinau koplyčios sargo šeimą, antroje įrengiau koplyčią, o trečioje raštinę ir pažengusių mokinių klasę. Koplyčios ir mokyklos patalpose galėjo tilpti apie 600 žmonių. Pabaigęs darbą, nuėjau pas Marizą, nes dabar galėjau išspręsti vieną jai labai rūpimą klausimą.

Mat, vienas austrų kilmės vokiečių kareivis kovojo netoli garsaus Montecassino vienuolyno ir bekovodamas pavargo. Kai vasario ar kovo mėnesį amerikiečiai pradėjo bombarduoti vienuolyną, viena bomba krito netoli kareivio ir sprogdama taip jį pritrenkė, kad jis nualpo. Atsipeikėjęs, pagalavo apie žmoną ir vaikus ir nutarė, kad užtenka kariauti. Nutaręs, spruko iš apkasų. Niekad nesiteiravau, kaip jis įsigijo civilinius drabužius, bet jis juos įsigijo ir leidosi tolyn nuo fronto. Pakeliui sutiko vokiečius, evakuojančius vietos gyventojus. Prisitaikęs, rodos, Fiorentino m., sėdo į pabėgėlių sunkvežimį ir atvyko į Cesano stovyklą.

Keletą dienų gyveno čia kaip zulkis. Įsidrąsinęs apsidairė, kas yra stovyklos šeimininkas. Kai pabaigė maisto atsargą, prisišliejo prie Marizos ir papasakojo jai savo istoriją. Marizai pagailo tautiečio, ir ji priglaudė jį vie-

noje italų šeimoje. Italas buvo ne pėsčias ir pradėjo reikalauti iš Marizos visokių lengvatų. Reikalavimai galų gale virto grasinimais, o šie pakirto jos nervus. Vieną dieną Mariza atėjo pas mane ir tarė: "Tėve, nebegaliu išlaikyti. Padėk".

Važiuodamas į stovyklą pasiryžau padėti visiems, kas tik prašys mano pagalbos. Dabar supratau, kad padėti nėra lengva. Bet, sunku ar lengva, Marizai, drebančiai dėl savo gyvybės, padėti reikėjo. Todėl daviau žodį, kad padėsiu. Prašiau tik truputį palaukti, kol susidarysiu planą. Kraustydamas į koplyčią, tą planą turėjau. Koplyčios sargo šeima prižadėjo globoti dezertyrą, kurį taip išmokiau būti "nebyliu", kad jis nebereaguodavo net į mano balsą. Sutemus, Mariza galėjo siųsti jį pas koplyčios sargą.

Pasitaikė, kad kitą dieną vokiečiai, gavę porą sunkvežimių, nutarė išvežti keliasdešimt pabėgėlių šeimų į Šiaurės Italiją. Taip jie darė anksčiau, taip norėjo daryti ir tą dieną. Mariza, bijodama pirmojo dezertyro globėjo, įtraukė jo šeimą į transporto grupę. Italas, nieko nepešęs pas Marizą, atėjo pas mane ir pakuždėjo į ausį savo "paslaptį".

Išklausiau jo kalbos ir bandžiau jį nuraminti. Bet jis vis labiau karščia vosi ir žadėjo Marizą įskusti. Kai išbaigė visus savo argumentus, ramiai jam išdėsciau, kad, taip elgdamasis, jis pakenktų ne tik jai, bet ir sau. Jei vokiečiai Marizos ir jo nesusaudytų, tai abiem tektų kalėjimas. Kas tuokart globos jo žmoną ir vaikus? Siųsdama gi į Šiaurės Italiją, Mariza nori gelbėti ne tik save, bet ir jį. O dezertyras, matyt, pats save išsigelbėjo.

Tą logišką kalbą jis suprato. O aš supratau, kad jis tylės iki karo pabaigos.

Biologijos mokslas gilinasi į gyvybės paslaptis. Jis yra šakotas, kiek šakotas ir gyvūnijos pasaulis. Mums įdomu, kaip šios mokslo srities kūrėjai sprendė pasaulėžiūrinius klausimus ir koks buvo jų santykis su religija.

Mokslo pasaulyje yra žinomas senovės gyvių specialisto — zoologo bei paleontologo *G. L. Cuvier* (1769 - 1832) vardas. Jis buvo lyginamosios anatomijos profesorius prie gamtos mokslų muziejaus Paryžiuje, o taip pat universiteto aukščiausios tarybos narys. Organizavo universitetus, akademijas Italijoje ir Olandijoje, kur prancūzų mokslininkų įtaka buvo išplėsta su Napoleono užkariavimais.

Jis yra gerokai išstobulinęs lyginamosios anatomijos mokslą, įvedęs daugiau sistemingumo į zoologijos mokslus, ypač daug pasidarbavo stuburinių gyvulių paleontologijoje, parašęs iš tų sričių keletą veikalų. Jis buvo Prancūzų Mokslo Akademijos narys. Vien apie lyginamąją anatomiją parašė aštuonis tomus. Cuvier buvo religingas protestantas, rodęs daug pagarbos katalikams. Jo raštai atskleidžia, kaip jis stebėdamasis mąstė apie Sutvėrėją.

Jo draugas *G. Saint - Hillaire* (1772 - 1844) iškėlė embriologijos studijų vertę, geriau pažinti suaugusiųjų gyvių formas. Buvo sėkmingas mokslininkas

---

Išvažiavus sunkvežimiams, nuėjau į koplyčią pasimelsti už "nebylį", už koplyčios sargą ir už italą, keliaujantį į šiaurę. Už poros metų galėjau jį apkabinti viename "Gustavo linijos" miestelyje. Tuokart jam papasakojau, kur buvo "dingęs" karo dezertyras.

ir nuoširdus tikintysis. Praradęs regėjimą, kalbėjo: "Esu aklas, bet laimingas... Ši bausmė yra Dievo leista... Būkime dėkingi Apvaizdos lėmimams".

Berlyno universiteto anatomijos ir fiziologijos profesorius *J. P. Mueller* (1801 - 1858) pagarsėjo fiziologijoje ir lyginamojoje anatomijoje, ypač tyrinėdamas žmogaus juslių fiziologinį veikimą. 1833 m. parašė visame pasaulyje pagarsėjusį veikalą apie žmogaus fiziologiją. Sukūrė nemaža sisteminės zoologijos veikalų. Jis yra laikomas vienu dabartinės medicinos mokslo pagrindėjų. Buvo nuoširdus katalikas ir net galvojo būti kunigu.

Britų zoologas *Richard Owen* (1804 - 1892) daug laiko pašventė senovės gyvių ir lyginamosios anatomijos studijoms, daug nusipelnė, kuriant britų muziejų. Įvairiomis progomis yra pareiškęs, kad gilesnis gamtos pažinimas verčia žmogų daugiau mąstyti apie Sutvėrėją ir stebėtis ta Aukščiausią Išmintimi, kuri sugebėjo sukurti taip nuostabų, vieningą gyvūnijos pasaulio planą.

Anglų kilmės Belgijos pilietis *H. M. Edwards* (1800 - 1885) nenuilstamai darbavosi, klasifikuodamas stuburinius gyvulius. Jo svarbiausias veikalas — žmogaus ir gyvulių lyginamoji anatomija ir fiziologija. Buvo tikintis protestantas, kovojo prieš materializmą. Jo žmona ir sūnus buvo katalikai. Sūnus buvo Paryžiaus muziejaus direktorius.

Antropologas *A. de Quatrefages* (1810- 18892) , bestudijuodamas žmonių rases, tvirtino, kad jis niekur nesuradęs jas apėmusio ateizmo. Jo raštuose labai ryški Dievo idėja.

Prancūzų fiziologas *Claude Bernard* (1813- 1878), Prancūzų Kolegijos profesorius, pasižymėjo savo tyrinėjimais nervų sistemos įtakos į kvėpavimą, virškinimą ir kraujo apytaką. Jis susekė, kad kasa duoda syvus, virškinančius riebalus, o kepenys išskiria cukrų. Darydamas bandymus, jis nustatė, kad smegenys, įdūrus atitinkamą vietą, išskiria cukrų šlapume. Jis buvo Sorbonos universiteto profesorius ir Mokslo Akademijos narys. Daugely atvejų yra parodęs savo krikščionišką tikėjimą.

Ypatingą vietą gamtamokslyje užima *Louis Pasteur* (1822 - 1895), chemikas ir biologas, Dijono, Strasburgo, Lilio ir Paryžiaus universitetų profesorius, dėstęs chemiją ir fiziologinę chemiją. Nors nebuvo gydytojas, bet už nuopelnus medicinai buvo pakeltas į Medicinos Akademijos narius. Jis sudarė pagrindus moderniajai bakteriologijai. Įrodė, kad fermentacija yra mažiųjų organizmų sukeliama cheminiai pakitimai. Ieškodamas, kaip tie organizmai atsiranda, eile tyrimų įrodė, kad jų savaimingas kilimas iš negyvos medžiagos yra neįmanomas. Taip pat įrodė, kad jų esama ore. Sudarė sterilizacijos dėsnius, susekė šilkerpių vabalėlių ligų priežastis ir išgelbėjo prancūzų šilko pramonę nuo krizės. Surado būdus kraujo užkrėtimui išvengti. Atrado skiepus prieš kolera, juodligę, kiaulių raudonligę. Ypačingai nuopelnai jam priklauso, kad surado skiepus nuo pasiutimo. Jo įsteigtas ir jo vardu pavadintas institutas ir dabar tęsia tos srities tyrimus.

Kai Pasteuras šventė savo 70 m. amžiaus sukaktį, buvo išleistas specialus medalis su įrašu: "Pasteurui, jo 70 m. amžiaus sukakties proga, Prancūzija ir visa žmonija reiškia dėkingumą". Į iškilmes savo delegatus atsiun-

tė Švedija, Norvegija ir eilė kitų tautų. Savo kalboje anglų medikas Lister taip įvertino Pasteuro darbus: "Jūs atidengėte uždangą, kuri slėpė užkrečiamųjų ligų paslaptis. Jūs įrodėte, kad jos kyla iš mikrobus. Jūsų dėka chirurgija pergyveno tikrą revoliuciją".

Pasteuras buvo giliai tikintis žmogus. Jis taip kalbėjo: "Ateis laikas, kai pasaulis juoksis iš mūsų moderniosios materialistinės filosofijos. Kuo daugiau aš studijuojau gamtą, tuo labiau stebiuosi Sutvėrėjo darbais".

Kartą Pasteuras išgirdo vieną profesorių taip kalbant: "Jeigu savo galvoje turi mokslą ir tikėjimą, laikyk juos sandariuose skyriuose, nes jeigu jie susimaišytų, tai tikėjimas pradingtų". Pasteuras į tai taip atsiliepė: "Čia yra klausimas ne tikėjimo ir mokslo, o žmogaus proto apimties. Jei turi mažą kibirėlį ir į jį grūsi daug mokslo, gali atsitikti, kad tikėjimas bus iškeltas plūduriuoti ir pradingęs. Bet jeigu turi stambų minties indą, jame bus pakankamai vietos ir mokslui, ir tikėjimui".

Pasteuras buvo taurios sielos žmogus. Yra žinomas jo posakis: "Ne tai svarbu, ar mūsų darbai bus daugiau ar mažiau pasisekę, bet tai, kad, baigdami šį gyvenimą, galėtume pasakyti: dariau, ką galėjau." Kartą studentas jį paklausė:

— Kaip Jūs, tiek daug studijavęs, galite būti tikintis?

Pasteuras atsakė:

— Kadangi tiek daug studijavau ir mažčiau, esu tikintis kaip bretonas (prancūzų Bretanijos gyventojai žinomi savo religingumu), bet jeigu būčiau dar daugiau studijavęs ir dar daugiau mažtes, būčiau tikintis kaip bretonė.

Kartą traukinyje tarp Dijono ir Paryžiaus važiavo puošniai apsirengęs vyras. Tame pat vagono padaliny bu-

vo ir paprastais drabužiais, menkais batais, vėjo nugalastu veidu senukas. Jo rankose buvo rožančius. Puošnisis jauniklis prabilo:

— Kaip matau, jūs dar tikite viduramžių "klap-trap" maldų kalbėjimu ir manau, kad tikite Švenč. Mergelę bei kitas kunigų nesąmones!

— Taip, jaunuoli, tikiu. Argi jūs netikite? — paklausė senukas.

— Aš turėčiau tikėti maldai ir prietarams? Aš gi kolegijoje pažinau tiesą, ir jei būtumei gudrus, mestumei tuos juokingus poterėlius pro langą ir pasimokytumei ką nors apie naująją mokslą.

— Naująją mokslą? Bijausi, kad nesuprasiu. Gal man galėtumei padėti?

Studentas atsiliepė:

— Jei tik moki skaityti, tai su džiaugsmu pasiūsiu literatūros. Ar moki skaityti?

— O taip, gana gerai.

— Tai kur siūsti literatūrą?

Senukas pasiraušė po kišenę ir ištraukė savo vizitinę kortelę, kurioje buvo parašyta: "Louis Pasteur, Mokslinių Tyrimų Institutas Paryžiuje". Galima suprasti to jaunuolio nustebimą...

Pasteuras mirė aprūpintas sakramentais. Vienoje rankoje jis laikė kryžių, antra buvo apkabinęs žmoną, apsuptas draugų, vaikų ir vaikaičių.

Didelio garso yra susilaukęs vokiečių zoologas *Erich Wasmann* (1859-1931). Jis pasižymėjo vadinamoje gyvulių psichologijoje ir vabzdžių moksle. Ypač daug įdomybių jis atskleidė, studijuodamas skruzdės. Jis buvo vienas ankstyvesniųjų evoliucijos šalininkų, bet užakcentuodamas ypatingą žmogaus padėtį evoliucijos eigoje. Yra parašęs eilę studijinių veikalų. Kai jis 1929 m. šventė savo 70 m. amžiaus sukaktį, Vokiečių Zoologų Draugija suorganizavo specialų kongresą

jam pagerbti. Buvo jam įteikta speciali knyga, pavadinta "Festschrift" su 31 straipsniu jo garbei. Knygoje buvo įrašyta tokia dedikacija: "Žmogui — pagarbos ženklą, kovotojui — garbės ženklą, išminčiui — branginimo ženklą, maestrui — prielankumo ženklą, draugui — ištikimumo ženklą, priešui — įvertinimo ženklą". Jis buvo jėzuitas, pažįstamas daugeliui mūsų lietuvių jėzuitų, studijavusių Valkenburge.

SESUO M. PAULĖ

PRASKLEISKIM ŠIRDŽIŲ UŽDANGĄ

Tyli ramybė Tavo kambarėly, tik muzikos garsai pripildo erdvę. Širdis paskendusi svajonių pynėje, rodos, nieko nebegirdi. Pro nykstančių daiktų šydą artinuosi prie Tavęs ir nejučiomis įsilieju Tavo svajonių pynėn. Tu pajunti, tačiau manęs neišprašai, nes mano suprantantis žvilgsnis nedrumsčia Tavo svajonių. Taip gera būti suprastam! Juk supratimas ir užuojauta suartina širdis. Toliau abu sekame išsvajotą Tavo gyvenimo pasaką.

Jaunystė — pavasaris, kurio žavesys svaigina širdis. Pavasaris ilgesių sužydėjimas, kuris ateitį vaivorykštės spalvomis nudažo. Norisi ją apglėbti, savo gyvenimą apjuosti laime ir džiaugsmu...

Taip, mano mielas drauge, norėčiau Tau padėti vaivorykštę pagauti, bet juo arčiau prie jos — tuo ji toliau skuba nuo Tavęs. Gal eikime ieškoti laimės ir džiaugsmo paslapties kitur...

Tyliai intuicijos sparnais nusileiskime į žmogaus gelmes, žmogaus, kurį galvojame pažįstą, matome, pasikalbame. Štai nuaidi atodūsis ar su kalba nieko bendro neturįs juokas, beprasmis posakis. Sustokime prie jo: tai raktas į sielos lobio labirintą, kuris paslėptas nuo visų, net artimiausių asmenų čia, žemėje, ar jie būtų tėvai, sūnūs ar dukros, draugai ir mylimieji. Tik tu, jaunoji siela, gali savo dvasios padvelkimu paliesti širdies uždangą, kad nė pats žmogus nepajus, nors bus jis tavo tėvas ar motina, giminė ar svetimas nepažįstamasis. Yra momentų, kai širdis kalba sava kalba, gal ir pačiam kalbėtojų mažai suprantama, prasiveržiančia tyliais atodūšiais.

Gal tu galvoji, kam čia tokia ilga įžanga? Bet juk juo jautresnis instrumentas, tuo rūpestingiau pasiruošiama. Ar nesutinki, tu praktiškas mūsų laikų jaunuoli?

Štai besišypsanti graži moteris, o nematomas atodūsis išsprūsta iš jos lūpų. Kodėl? Tyliai sielos dvelkimu praskleidžiam širdies labirinto uždangą, o dvasiniu įžvelgimu leidžiamės gilyn, iš kur atodūsis iškilo. Gyvenimo metų rūkas blavosi. Jaunystė. Žydinti jaunos mergaitės jaunystė. Grožis, talentai, pasisekimas — gyvenimas žydi. Draugės pavydi. Tėvai, mokytojai dreba, kad jai gyvenimas per daug žavus. O ji apsvaigus meilės pažadais, pavasariu, jaunyste... Bet svaičguly, apglėbęs vienas kito nepajuto, ir laimė lūžo palaužta...

Vedybos, kūdikis ir atpirkimas. Žmonių akims tai paprasta, graži pora ir, rodos, šeimos laimės imk ir pavydėk. Niekas neišgirs to tylaus atodūžio, tik tu gali, dabar įžvelgęs sielos labirintą. Net kunigas klausykloje davęs išrišimą... juk Kristaus Krau-

ju nuplauta, išnaikinta, bet ne, atodūsis negirdimas vis kyla, kurį tu išgirdai, nes turime kaltes nuplaut skaudžiu, tyliu kančios keliu.

Tai, ką matei, brangus jaunasis drauge, raktas tau prie žmogaus širdžių uždangos, kad pažintum ir pasirinktum pats gyvenimą, kol dar ne per vėlu.

Štai vėl, tėvas stumia gražutį kūdikį vežimėliu. Laimingas ir gyvenimu patenkintas. Graži ir mylinti žmona. Žmonės skuba pro šalį, kūdikis ramiai miega, tylu, tik akys ilgesingai žvelgia į bažnyčios bokštą, ir tu tuo momentu tyliai praskleiski sielos uždangą. Nustembi? Koks ilgesys kylaš bažnyčios link! Ir praregi, kad kūdikį jis krikštyti turėtų, o ne būti jo tėvu... Kada viskas nutyla, ilgesys prasilenkto pašaukimo aidai, kurio niekas nežinos, net mylima žmona, tik vienumos momentu, tu, jaunuoli, gali praskleisti sielos uždangą ir daug suprasti, praregėti.

Tyliai išsėlinkime į šį jaukų, bet kuklų butą. Vakaras, nutilęs triukšmas, keturi mažieji miega. Tėvai likę vieni du. Be puošnių žodžių dalinasi mintimis. Įžvelkime į jų pasaulį, jauskime, ką jie jaučia. Jų gyvenimas — darnus šokis, kada be žodžių išgyveni muziką, jauti mylinčio žmogaus saugiai vedančią ranką, širdis užlieta neišsakomu džiaugsmu, laime. Mažas ritmo pametimas neišbloškia iš šokio, o tik atkreipia dėmesį taikytis labiau prie savo partnerio. Ar jauti, mano drauge, koks džiaugsmas šokti gyvenimą su mylimu, tau visada atsidavusiu žmogum, pagal nuostabią Kūrėjo muzikos taktą?... Šokti ir žinoti, kad ta laimė niekada nesibaigs, tik laidotuvių žvakės šviesa nuskaidrins ją ir perkels į amžinybę.

Daug praturtėjome savo įžvelgimu. Jeigu dar neatsibodo, tai kviečiu iš šio ramaus namų židinio, vakaro tylos ir kūdikių ramaus alsavimo, persikelti su manim tau nepažįstaman naman, kur niekada dar nebuvai užėjęs. Nuostabi tylą, rodos, nė gyvos dvasios. Bet štai išžiūrėk, maža švieselė spinksi, ir vakaro šešėlių apgaubta mergaitė. Švieselė ir mergaitė. Tai žvelkime

į jas. Jos budi tam pačiam asmeniui. Tai sugrįžusi siela po pilnos dienos Jo garbei. Kuris jai tarė: "Ateik ir sek mane — mano išrinktoji, mano sužadėtine". Ar kas gali išpasakoti tyrų ir mylinčių sužadėtinių džiaugsmus?... Tik žiūrėk, kiek ramios laimės jos žvilgsnyje ir šypsenoj. Per Jį, su Juo, Jame gyvenimo dygliai skleidžiasi žiedais, o užmerkiant akis paskutiniam labanakt, vaivorykštės spalvos nušviečia kelią pas Tą, Kuriam viskas paaukota.

Ką galėčiau daugiau tau pasakyti, brangus jaunuoli? Jei keliavai su ma-

nim širdies stygomis per šias eilutes, tariau sudiev. Tikiuosi, kad tu praregėjai, išmokai surast širdies angas, pro kurias niekas kitas nežvelgia. Eik jaunystės keliu, naudodamasis įžvelgimo raktu, ir mokėk išskaityti tai, ką kapų tylą giedos: "Kiekvienas palaidoja paslaptis, kurios gyvenimą kitom šviesom parodytų".

Bet dar svarbiau, brangus jaunuoli, įžvelk savo širdies angon, kol gyvenimo dulkės nesukėlė paslėpto atodūso. Įsiklausyk savos širdies melodijos ritman, kad visada galėtum šokti Amžinojo Muziko taktan...

MUMS VISKĄ DAVĖ LIETUVA

EDVARDAS ŠULAITIS

*Ei, Vyčiai,
Gyvenam Tautai ir Bažnyčiai:
Mums viską davė Lietuva,
Vaduosim galva ją sava.*

AI EILUTĖS iš Lietuvos
V y č i ū organizacijos
himno (žodžiai kun.

Gustaičio, muzika — A. Aleksandra-
vičiaus - Aleksio). Bet kas tie Lietuvos
Vyčiai, kada ir kur jie atsirado, ką jie
veikia, kokios jų problemos? Tokie
klausimai gali kilti mūsų galvoje, nes
Lietuvoje tokios organizacijos neturė-
jome ir net Amerikoje jos darbus ma-
žai kas pažįsta.

Lietuvos Vyčiai (toliau juos vadinsi-
me trumpai — vyčiais) yra šio krašto
(Amerikos) lietuvių produktas. Tai pa-
ti seniausioji čia įsteigta lietuvių jau-
nimo organizacija. Ji netrukus minės
savo 50 metų gyvavimo sukaktį (orga-

nizacijos gimtadieniu laikoma 1913 m.
balandžio 27 d.). Taigi, vyčiai yra be-
veik tokio pat amžiaus, kaip ir ateiti-
ninkai, kurių auksinę sukaktį minėjo-
me praėjusiais metais.

Kaip istorija sako, vyčių sumanyto-
ju buvo M. Norkūnas. Jam šios jauni-
mo organizacijos steigimo mintis atė-
jusi, jo paties žodžiais, "kartą bevaikš-
čiojant girioje ir besigėrindamas jos gražu-
mu: medžiai tiesūs, gražūs, augaloti
ir viskam naudingi". Bet jis taip pat
pastebėjęs, kad tiesūs, gražūs, auga-
loti medžiai yra tik tie, kurie auga
krūvoje, susispietę. "Gi pakraščiuose,
kai jau pakrikę, visi kreivi, negražūs
ir nenaudingi. Pastarieji tokiais išaugo
dėl to, kad, būdami paskiri, vėjų ir
audrų lankstomi į visas puses, nepa-
jėgė atsilaikyti".

Kaip žinome, prieš pirmąją pasaulinį
karą į Ameriką patraukė nemaža lie-
tuvių jaunimo, kuris čia rado gana
sunkias įsikūrimo sąlygas, jau nekal-
bant apie dar nelengvesnes tautinio

ir religinio veikimo galimybes. Todėl vyčių organizacija užgimė, norėdama, kad lietuvių jaunimas svetimoje šalyje augtų tiesus, gražus, viskam naudingas. Beje, tuomet vyčiai ir tebuvo vienintelė didesnė lietuvių jaunimo organizacija.

Įdomu, kad šią organizaciją pradžioje norėta pavadinti Sakalų vardu, bet tuomet jau čekai ir lenkai turėjo savas organizacijas, pasivadinusias Sakalų vardais, tad buvo priimtas originalesnis Lietuvos Vyčių vardas (angliškai — Knights of Lithuania).

Šios organizacijos žydėjimo metai buvo jos gyvavimo pirmieji dešimtmečiai. Įsteigus jos organą "Vyti" (eina nuo 1915 m.), apie jį susibūrė nemaža jaunųjų plunksnos pajėgų. Šis žurnalas kėlė ir svarstė (tada vien tik lietuvių kalba) įvairias lietuviškas problemas, diegė tėvynės meilę toli pasilikusiam kraštui. Ir šiandien, sklaidant surudusius pirmųjų metų "Vyčio" žurnalo komplektus, randi tokių gražių rašinių, kokių labai maža užtinkame ir šių dienų mūsų laikraščiuose.

Į vyčių organizaciją nuo pačios jos gyvavimo pradžios susispietė visas katalikiškasis šio krašto lietuvių elitas. Jų pavardes šiandien daugumas mūsų, kurie sekame spaudą, gerai žiname. Sunku būtų visus vyčių veikėjus čia suminėti, tad visai nė nebandysime. Tik reikia pažymėti, kad jų eilėse turime žymiausius senosios kartos Amerikos lietuvių redaktorius, dvasiškius, mokslininkus, daktarus bei kitų profesijų žmones.

Vyčių organizacija išugdė ir gana lietuvišką bei darbščią čia gimusių lietuvių kartą, kurią šiomis dienomis jau ne visai būtų galima pavadinti jaunąja karta. Dabar organizacijos narių tarpe randame nemažą tos kartos žmonių vaikų, kurie sudaro pačią

jauniausią vyčių šeimos dalį. Jeigu šiuo metu vyčiams ko nors labiau trūksta — tai pirmiausia trūksta studentiškojo jaunimo, kuris kažkodėl nelingsta į šią organizaciją. Paskutiniaisiais metais sugyventą akciją pritraukė didoką būrį mokyklinio jaunimo (jų tarpe ir jaunuolių iš naujai atvykusių šeimų). Jeigu organizaciją būtų galima papildyti ir studentiškuoju jaunimu, tada jos tęstinumas ir efektingumas gerokai sustiprėtų.

Norėtusi trumpai panagrinėti klausimą, dėl ko vyčiai plačiau neprigyja naujai į šį kraštą atvykusiojo jaunimo tarpe. Čia yra įvairių aiškinimų, bet nežinia, kurie yra tiksliausi. Atrodo, kad apie vyčius gana maža yra paskleista tikslios ir išsamios informacijos. Kadangi šiuo metu yra nemaža iš Lietuvos atsivežtų lietuvių jaunimo organizacijų, tad į vyčius žiūrima, kaip į "svetimą" produktą, todėl ir nenorima su jais palaikyti ryšių. Yra tekę girdėti nemažą balsų, kad vyčiai esanti amerikietiška organizacija, kuri ir lietuvių jaunimą galinti suamerikietinti.

Šiam teigimui pagrindo šiek tiek yra, tačiau jis nėra labai realus. Iš tiesų, šiame krašte tautiškumo sąvokos yra labai skirtingos ir jose daug kas pasiklysta. Juk net kai kuriose lietuvių įkurtose katalikiškose mokyklose mokiniams nuo jaunų dienų kalama, kad jie ne lietuviai, o amerikiečiai, nubraukiami mokinių lietuviški ("pagoniški") vardai ir t. t. Taigi, iš tokių mokyklų išėjęs jaunimas negali būti kaltinamas, kad jis pasisako esąs amerikietiškas, ypač jeigu jau čia yra gimęs. Tai jau yra įpročio dalykas, kuris tačiau esmėje nedaug ką reiškia. Svarbiau yra gyvenimiška realybė, kuri mums rodo, kad ir save amerikiečiais vadiną žmonės dažnai yra žy-

miai lietuviškesni už kai kuriuos "lietuvio" iškaba besipuošiančius mūsų tautiečius.

Kitiems gali nepatikti, kad vyčių susirinkimuose ar suvažiavimuose yra kalbama dviem kalbom — lietuviškai ir angliškai. Yra sakančių, kad reikėtų vartoti tik lietuvių kalbą. Bet ką tada darys tie, kurie silpnai lietuviškai kalba (dažnai ne iš savo, bet iš tėvų ar mokytojų kaltės)? Patarti jiems mokytis lietuviškai? Žinoma, tai yra geras patarimas. Kai kurie taip ir daro. Kai kuriose vietovėse vyčiai turi lietuvių kalbos pamokas, o praėjusiais metais jie išleido lietuvių kalbai mokytis plokšteles su vadovėliu. Taigi, jokio specialaus užsispyrimo nesimokyti lietuvių kalbos ar ja nekalbėti vyčių tarpe nėra.

Visi matome, kad apie 10 metų pagyvenus šiame krašte, yra nemaža jaunuolių, kurie šiandien lietuviškai kalba su anglišku akcentu arba ir visai vengia lietuviškai kalbėti. Kas bus dar po 10 metų? Arba kur nueis čia gimstantis naujųjų ateivių atžalynas? Tokiems jau dabar mūsų jaunimo organizacijos atrodo per daug lietuviškos, nes jie ne visada gali gerai įsi-

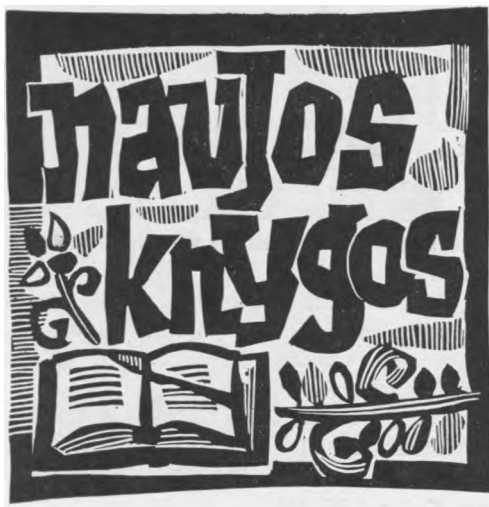
jausti, kas susirinkimuose kalbama. Patys šiuose susirinkimuose prakalbėti vengia, nes jų lietuvių kalba yra gerokai laužyta. Jiems kaip tik labai tiktų vyčių organizacija, kur niekas nesistebi ir nesijuokia, jeigu kuris nors silpnai kalba lietuviškai.

Be abejo, organizacijos vadovybėje esantieji žmonės dažnai svarsto ir sprendžia problemas, kaip vyčiai galėtų geriau tarnauti Lietuvai ir Bažnyčiai. Tačiau organizacijos lietuviškumas nėra vien tik vadovų rankose. Čia stipresnė įtaka yra tėvų, mokytojų, lietuviškos visuomenės ir, žinoma, paties jaunimo.

Jau daug prisiklausėme kalbų apie šimtaprocentinį lietuviškumą, patriotiškumą (kai kurių vadinamą šiaudiniu arba popieriniu), bet nežiūrime gyvenimo tikrovės. Tad vyčių pasirinktas praktiškosios lietuviybės kelias, dirbti Lietuvai čia prieinamais būdais, jos propagavimu amerikiečių spaudoje, jos reikalų gynimu kitataučių tarpe, savo lietuviškos kilmės akcentavimu, yra geras atsakymas popierinį patriotizmą išpažįstantiems mūsų tautiečiams.

Jeigu kas abejoja vyčių lietuviškumu, tegul nueina į jų didesnius susibūrimus. Ten pajus tikrą lietuvišką atmosferą, kurią galės išskaityti iš eilinių organizacijos narių elgesio ir darbų. O jų šokių vakaruose dar dažnai nuskamba tautinių šokių garsai ir lietuviškos sutartinės.

Kai matome lietuvių jaunuolius, kuriems bet koks lietuvių bendravimas nėra prie širdies, kad jie, lyg tie medžiai miško pakraštyje, yra pakrikę, kreivi, negražūs ir nenaudingi, pagalvokime, kokią didelį darbą lietuvybei yra atlikusi ir dar atliks vyčių organizacija. Tada gal ir savo talką jiems pasiūlysime, padidindami jų gretas.

ALFONSAS GRAUSLYS

VYRAI KLYSTKELIUOS

Šiuo vardu neseniai pasirodė kun. J. Prunskio knyga apie mūsų laikų kitatikių arba visiškai netikinčių atsivertimą į katalikybę. Čia tų atsivertėlių, kurių daugumas anglosaksai, apie 50 paminėta plačiau ir keliolika siauriau. Jų pačių pasisakymais remiantis, ypač yra atvaizduoti jų dvasios stoviai, nuotaikos ir džiaugsmas atsivertus. Būtų buvę dar įdomiau, jei galėtume knygoje susekti ir tų vidaus išgyvenimų psichologinį panagrinėjimą atsivertėlių dvasioje paties atsivertimo eigoje. To čia nerandame ir tai be autoriaus kaltės, nes jis panaudojo tą medžiagą, kurią turėjo. O tačiau ir tų dvasios nuotaikų po atsivertimo aprašymas, ir jų skaitymas, tartum gryo oro srovė, gailins skaitančiojo tikėjimą. Aplamai, jaučiančiam, kad žmogaus vidaus pasaulis yra įdomiausia ir vis dar neužtenkamai pažinta žemė, šioje knygoje vaizduojami atsivertėlių taip dideli vidaus pasikeitimai tikrai bus įdomūs pažinti.

Knygos trūkumu galima laikyti tai, kad tų atsivertėlių dalis aprašoma, neduodant beveik jokių jų gyvenimo datų, ir dėl tos, regis, smulkmenos, tie asmenys ir jų atsivertimai pasidaro mažiau įtiki-

mi. Datos kaip tik gerokai padeda įtikėti aprašomų įvykių teisingumu.

Knyga parašyta lengvu, patraukliu stiliumi, tik gal per daug vartojami retesni tarptautiniai žodžiai. Daugiau vartojant lietuviškus pakaitalus, knyga būtų prieinamesnė platesnėms eilinių skaitytojų masėms, nes nesuprantami žodžiai daugelį nuo skaitymo atgraso.

Norėtusi, kad dar eilę tokių knygų apie atsivertėlius autorius paruoštų. Tokios knygos yra labai reikalingos, nes visada bus tiesa, ką kadaise kard. J. H. Newman yra pasakęs: "Mes visi esame reikalingi atsivertimo."

Dr. Juozas Prunskis. VYRAI KLYSTKELIUOS. Išleido Liet. Knygos Klubas, Chicago, 1962. Aplankas dail. J. Pilipausko. 307 psl., kaina 3 dol.

***

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

DIEVO VAIKAS

Neseniai pasirodė nauja maldaknygė vaikams, vardu "Dievo vaikas", paruošta kun. dr. Jono Gutausko, gražiai iliustruota dail. T. Valiaus ir išleista "Žiburių" Bendrovės Toronte. Kai kas gal pasakys, kad joje sudėtos maldos yra per daug rimtos ir vaikams netinkamos. Juk daugumas čia esamų maldų yra paimtos iš Bažnyčios liturgijos. Tačiau mūsų nuomonė yra visai kita. Tai yra tikrai rimtos, bet drauge ir paprastos maldos, tinkamos vaikams, bet nesvetimos nė suaugusiems. Jas galės lengvai išmokti ir pilnai suprasti maži vaikai, kurie jau sugeba kalbėti maldas, bet kai jie paaugs, tai taip pat šių maldų nesigėdins.

Ne apie visas vaikų maldaknyges galima tai pasakyti. Kai kurie mano, jog vaikui yra netinkama rimta malda, jog ji būtinai turinti būti tokia, kad paaugęs vaikas jos gėdintųsi. Čia galima prisiminti dvi maldeles, kurios jų autoriams gal atrodo didelis pedagoginis išradimas, bet, mūsų nuomone, jos vaikams yra visiškai netinkamos ir net žalingos. Viena tų mal-

dėlių yra tokia (t. y. padėkos malda):

“Ačiū, Dieve, Tau kasdieną
ir už duoną, ir už pieną,
ir už visą, ką turiu,
ačiū, ačiū Tau tariau!”

Kita panaši maldelė, įdėta i vieną vaikų maldaknygę, siūloma vaikams kalbėti prieš pamoką:

“Laimink, Dieve, mokinuką
ir jo knygą ir pieštuką.”

Labai mažas vaikas, kuris dar nedaug supranta, gal šias maldeles ir kalbės, gal jos jam ir patiks, bet kai jis šiek tiek paaugęs, tai tokių maldų pradės gėdintis, jų nenorės kalbėti ir, jei kitokių maldų nebūs išmokytas, visiškai nustos melstis. Malda jam atrodo tik kūdikiui tinkas dalykas. O kadangi su tomis išmoktomis maldomis yra surištas jo religinis gyvenimas, tai, atsisakęs tų maldų, atsisakys ir religinio gyvenimo. Gal kai kas aiškina, kad, jam paaugęs, reikia pakeisti ir jo kalbamas maldas. Bet mums atrodo, kad toks pakeitimas atrodytų šiek tiek panašus i religijos keitimą. Kas pirmiau jam buvo šventa, dabar apie tai pagalvoti bus gėda. Tad jis gėdinsis savo buvusio religinio gyvenimo!

Teko šiuo klausimu kalbėtis ir su vaikų darželių vedėjomis. Jų nuomonė ta pati, aiškiai patvirtinta praktikos.

Tas pats autorius, kurio nevykusią padėkos maldą minėjome, paduoda ir labai gražią maldele, kurią vaikas ilgą laiką mielai kalbės:

“Dievuli Jėzau, saugok mano
tėvelį, mamytę ir mane. Amen.”

Autorius sako, kad tas vaikas vėliau tą maldele dar praplėtęs, pavesdamas Dievui savo senelius ir prašydamas, kad Jis leistų grįžti i tėvynę. Tokią gražią, nors taip paprastą maldele galėtų be jokios gėdos tas vaikas kalbėti ir tada, kai bus suaugęs vyras. Atsimenu, kad tikybės mokytojas mane pirmame skyriuje išmokė kalbėti tokią maldele, prašant dangiškojo globėjo pagalbos:

“Šventasis mano globėjau,
padėk man šventai gyventi
ir į dangų nueiti. Amen.”

Ir dabar šią maldele kalbu, nes ji yra tokia graži, paprasta, bet ir prasminga. Bet nemanau, kad rimtai galėčiau kalbėti tokią maldele, kurioje dėkojama už pieną ir prašoma laiminti pieštuką. Juk yra daug svarbesnių dalykų (taip pat net ir mažo vaiko gyvenime), už kuriuos reikia Dievui dėkoti ir prašyti Jo palaimos. Tad kam būtinai išskirti tik pieną ir pieštuką?

Tad tikimės, kad ir ši kun. Gutausko paruošta maldaknygė vaikams patiks, joje esančias maldas jie išmoks ir kalbės visą gyvenimą.

Kun. J. Gutauskas. DIEVO VAIKAS. Maldaknygė vaikams. Išleido “Žiburiai”, 941 Dundas St. W., Toronto, Ont., Canada. Kaina 1.85 dol.

- LAISVĖS KOVŲ DAINOS. Redagavo Jonas Aistis. Išleido Lietuvos Nepriklausomybės Fondas, 87-80 96 St., Woodhaven 21, N. Y. Knygoje surinktos Lietuvos partizanų sukurtos ir dainuotos dainos.

- Kotryna Grigaitytė. VEIDU PRIE ŽEMĖS. Novelės. Išleido Liet. Knygos Klubas. Aplankas P. Jurkaus. 204 psl., kaina 2 dol.

- SUVAŽIAVIMO DARBAI (IV). Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos leidinys nr. 6. Redagavo A. Liuima, S. J.

- Algirdas Gustaitis. ALGIS TRAKYS IR TAKSIUKAS ŠLEIVYS. Nutikimai Lietuvos kaime, II dali. Dailininkas — Vytautas Stasiūnaitis. Išleido “Lietuvių Dienos”, 4364 Sunset Blv., Hollywood 29, Calif. Kaina 2 dol.

- Dr. Vanda Daugirdaitė - Sruogienė. LIETUVOS KULTŪROS ISTORIJS BRUOŽAI. Išleido Lituanistikos Institutas Čikagoje Varpininkų Filisterių Draugijos lėšomis.

- Juozas Švaistas. ŽIOBRIAI PLAUKIA. Romanas. Aplanką piešė P. Jurkus. Išleido Liet. Knygos Klubas. 232 psl., kaina 2.50 dol.

- MOTINA IR MOKYTOJA. Popiežiaus Jono XXIII enciklika. Vertė kun. P. Dambrauskas. Išleido Liet. Knygos Klubas.

ALĖ RŪTA

THE SPIRAL ROAD

Tai yra vienas tų retų filmų, kuriame pagrindiniu dalyku yra idėja. Šiuo atveju — dieviškumo idėja ir žmogaus silpnumas ją suvokti, juo labiau — ją surasti.

Filmui pagrindu yra olandų romanis to paties vardo knyga, psichologinė ir dramatinė. Autorius Jan de Hartog duoda įdomią intriga iš gydytojų darbo laukinių kraštuose. Laukinės tautelės džunglėse, netoli ekvatoriaus, kankinamos įvairių ligų, net ir maro bei raupsų, kurias išplatina masės žiurkių ir kitokių gyvūnėlių, pasiekiančių skurdžius, necivilizuotus žmones. Europiečiai gydytojai yra čia beveik savotiški misijonieriai, nes, besirūpindami nelaimingų žmonių sveikata, jie drauge neša į džungles civilizaciją, šviesą, geresnio gyvenimo supratimą ir, iš dalies, dievybės idėją. Filme parodoma ir viena katalikų misijų stotis, ranka rankon dirbanti su medikais, tačiau jos vaizdas nei reikšmė pilnai neišvystyta.

Esminis filmo įdomumas ir jo reikšmė yra parodymas žmogaus nuolatinės kovos, nuolatinio ieškojimo,ėjimo į Dievą, nors to nežinant ar pradžioje to nesuaprantant. Džunglės ir visi jų paslaptiniai

pavojai yra tarytum tos kovos sunkumo simbolis. Vienas jaunas gydytojas (Rock Hudson), netikintis, nors jo tėvas buvo pastorium, pasišventęs dirba juodukų kolonijoje, nes nori išgilinti į raupsų ligos mokslinę istoriją, kad ją praktiškai anksčiausiai atpažintų ir nugalėtų. Jis laimingas galės dirbuotis kito gydytojo (Burl Ives), žymaus raupsų specialisto, draugėje. Abiejų šių gydytojų pasiaukojimas darbui ir humaniškumas nepaprasti, nors jaunasis — ateistas, o vyresnysis — keistuolis, pokštininkas, bet geros širdies ir dieviška šviesa tikis žmogus. Atvyksta jaunojo gydytojo sužadėtinė, jie Čia susituokia, bet ateisto mokslininko dvasinė kova ir visa svarojo filmo intriga po tų vestuvių tik prasideda. Taigi, romantika čia vaidina tik mažą rolę. Ateistas gydytojas atkakliai ginasi net metafizinių minčių, viską mėgindamas išsiaiškinti moksliai, gamtiškai. Jo fizinė ir vidinė kova priveda jį beveik iki beprotybės. Pagaliau, jis įtikintas, atsiklaupęs kartoja: "Dieve, padėk man". Filmu turinys ilgas ir sunkiai atpasakojamas, bet kiekvienam, išskyrus vaikus, kuriems dar būtų sunkiai suprantamas, vertas pamatyti.

Rock Hudson, daugiausia vaidinąs erotinėse rolėse, čia įrodo, kad yra rimtas artistas, sugebąs išgyventi ir parodyti subtilius dvasinius žmogaus labirintus. Pagirtini čia ir artistai Burl Ives bei Gena Rowlands.

LISA

Šis filmas — tai antrojo pasaulinio karo padarinių iškarpa, pabrėžiant nacių niekšybes, ypač žydų tautai. Lisa yra žydaitė (Dolores Hart), įtariama paslaptiną nužudymu, policijos gaudoma nuo Londono, per Amsterdamą, iki Palestinos. Ją globoja humaniškas policijos seklys (Stephen Boyd), kuris Lisą vėliau išimylė ir pats pasilieka Palestinoje. Gera minėtųjų artistų vaidyba, jūros ir uostų vaizdai, įtempimą palaikanti intriga filmą daro vertu suaugusiems pamatyti.

Pabrėžiami nacių karo metu daryti neleistini ir žiaurūs eksperimentai su žmonėmis, šiuo atveju mergaitės sterilizacija. Filmą palieka slegiantį išpūdį ir per daug nacionalistinis vienos tautos atžvilgiu.

THE PIGEON THAT TOOK ROME

Tai kitas karo meto filmas, vaizduojas nacių ir italų fašistų išdaigas Romoje. Geroji filmo pusė yra komizmas, kuriuo persunkti net rimtieji, net tragiškieji momentai. Be to, filmo vertę labai pakelia artisto Charlton Heston vaidyba. Jis čia yra amerikiečio kapitono, einančio Romoj šnipo pareigas, vaidmenyje, norėdamas iššifruoti nacių karines paslaptis, jas persiųsti karvelių paštu, kad amerikiečiai galėtų greičiau išvaduoti bado ir teroro prislėgtus Romos gyventojus. Įpinama romantika, tragikomiški netikėtumai (svarbūs, ištreniruoti pašto karveliai papiaunami velykiniams pietums), nors nestinga ir žiaurių karo vaizdų. Dėl kai kurių romantinių trivialumų filmas netinkamas jaunam žiūrovui.

***

J. VAIŠNYS, S. J.

LOLITA

Praėjusiais metais pagarsėjusi rašytojo Vladimir Nabokov kontroversinio turinio knyga, vardu „Lolita“, filmų pramonininkams, be abejo, buvo nemaža pagunda išnaudoti dar nespėjusį atvėsti žmonių susidomėjimą ta neįprasta knygoje gvildenta tema ir pagaminti to paties vardo filmą. Ar filmas išeis geras, ar ne, ne tiek svarbu — žiūrovų vis tiek netruks, nes skaičiams knyga bus labai įdomu pamatyti, kaip tokie neįprasti dalykai gali būti parodyti ekrane.

Pagaliau filmas pagamintas ir teatruose rodomas. Žmonių susidomėjimas tik-

rai nemažas. Nors knygą daugumas kritikų smerkė, vadindami pornografiška (kitiems tai energingai neigiant), pasirodžiusioj o filmo kritikos daug švelnesnės. Net nė „Legion of Decency“ jo nepasmerkė, bet priskyrė neseniai susigalvotai specialiai filmų grupei (Separate Classification), kuri, paprastais žodžiais kalbant, štai ką reiškia: „protingas tikrąją mintį supras, o kvailam vis tiek neišaiškinsi“. Tad šis filmas skiriamas suaugusiems, subrendusiems ir protingiems asmenims. Tik problema Čia yra ta, kad žmogaus suaugimą aiškiai rodo metrikai arba raukšlės veide, bet subrendimą ir protingumą nėra taip lengva nustatyti. Dėl šios priežasties ne tik minėta knyga, bet ir šį filmą galima laikyti kontroversiniu. Kai kuriems jis gali patikti ir būti naudingas, o kitiems... Kas gali žinoti, kokios mintys jiems gali kilti ir kokias išvadas jie gali susigalvoti!

Tiek knygos, tiek filmo trumpas turinys yra toks: vidutinio amžiaus iš Europos imigravęs vyras, vardu Humbert Humbert įsimyli dar tik bepradedančia bręsti Amerikos mergaitę, vardu Lolita. Mirus jos motinai (tėvas jau seniau buvo miręs), juodu pradeda keliauti po Ameriką, sustodami pernakvoti viešbučiuose ar moteliuose, su visokiomis pasekmėmis... Pagaliau Lolita pavagiama. Humbert Humbert to negali pernešti. Jis susiranda vagį ir jį nušauna. Patekęs už tai į kalėjimą, miršta širdies liga. Pagrindinė filmo mintis ir jo įdomumas — savotiška žmogaus psichologija, kuri ir nebus daugeliui suprantama.

Vaidyba puiki. Gal tik Humbert Humbert (James Mason)nebuvo pakankamai suprastas ar neįstengtas atvaizduoti. Bet šis vaidmuo yra be galo sunkus ir kažin ar kuris nors kitas artistas būtų sugebėjęs geriau jį atlikti.

Tad dar pakartojame: filmas tik suaugusiems, subrendusiems ir... protingiems.

“Laiškai Lietuviams” skelbia konkursą parašyti straipsniui apie kurią nors asmenybę ugdančią savybę. Tai yra, reikia rašyti apie kurią nors dorybę. Norėdami padėti konkurso dalyviams, paminėsime kai kurias dorybes: atvirumas, draugiškumas, nuoširdumas, ištikimybė, pasitikėjimas, gailestingumas, paprastumas, natūralumas, pasiaukojimas, kantrumas, pastovumas, ištvermė, drąsumas, kuklumas, mandagumas, taktiškumas, riteriškumas, vyriškumas, moteriškumas, pagarba (Dievui, tėvams, vyresnybei), ryžtingumas, taurumas, kilnumas, religingumas, meilė (Dievo, tėvynės, artimo), paklusnumas, susivaldymas, nuolankumas, nuosaikumas, protingumas, tiesumas (kalboje), demokratiškumas, žodžio laikymas, pažado tesėjimas, apdairumas, skaistumas, linksmumas ir t. t.

Konkurso dalyviai pasirenka rašyti apie vieną kurią nors čia paminėtą ar kurią kitą dorybę. Kadangi praeitis parodė, kad daugelis mėgsta rašyti beletristine forma, tai ir dabar šią formą leidžiame vartoti. Rašinys turi būti ne ilgesnis kaip trys tūkstančiai žodžių ir turi būti tinkamas spausdinti “Laiškuose Lietuviams”.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, įdedant i atskirą vokeli savo tikrąją pavardę ir adresą. Atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami “Laiškuose Lietuviams”. Konkursas baigiasi 1963 m. vasario mėn. 1 dieną.

Už geriausius rašinius bus duodamos šios premijos: I — 100 dol., II — 75 dol., III — 50 dol., IV — 25 dol. Premijų mėcenatai yra: dr. A. Čiuris, dr. A. Rudokas, Flora Kurgonienė ir kt.

Premijos bus įteiktos “Laiškų Lietuviams” metiniame parengime Jaunimo Centre 1963 m. kovo mėn. 9 d. 7 val. vakaro. Meninę programą atliks pirmą kartą lietuvių publikai koncertuojanti solistė Valentina Kojelienė — Cinkaitė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS

*2334 West 56th Street
Chicago 36, Illinois*